

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Specifika péče o seniory

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Dita Mikudová

Vedoucí práce: MUDr. Rostislav Čevela, Ph.D., MBA

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Specifika péče o seniory*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2017

.....

Dita Mikudová

Poděkování

Mé poděkování patří panu MUDr. Rostislavu Čevelovi, Ph.D., MBA, za odborné vedení práce, cenné rady, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování mé bakalářské práce věnoval. Také bych chtěla poděkovat své rodině a příteli za trpělivost, podporu a pomoc, kterou mi poskytovali v průběhu celého mého studia na vysoké škole.

Specifika péče o seniory

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem *Specifika péče o seniory* je zaměřena na seniory a jejich postavení v dnešní společnosti, možnosti, které dnešní senioři mají, efektivní přístup a komunikaci se seniory.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretickou část tvoří šest kapitol. První kapitola definuje pojmy gerontologie a geriatrie, dále popisuje proces stárnutí a pojem stáří, jeho rozdělení a projevy stáří. Tato kapitola také představuje pojem senior, součástí jsou i potřeby seniorů, definuje demografii stáří tak, jak tyto pojmy vnímají a popisují různí odborníci. Druhá kapitola se soustřeďuje na sociální politiku, její rozdělení a popisuje sociální služby určené pro seniory. Třetí kapitola definuje a popisuje příspěvek na péči, podmínky nároku na příspěvek na péči, stupně závislosti, výši příspěvku na péči pro věkovou skupinu starší osmnácti let, dále definuje, kdo je příjemcem příspěvku na péči, popisuje také vyplácení příspěvku na péči a řízení o nároku na příspěvek na péči. Čtvrtá kapitola se věnuje pojmu komunikace, přičemž definuje sociální komunikaci, neverbální komunikaci a verbální komunikaci. Tato kapitola se dále zabývá zásadami komunikace se seniory včetně komunikace se seniory se sluchovými a zrakovými problémy. Zmíněná kapitola se také soustřeďuje na chyby a bariéry, které mohou v komunikaci nastat. Pátá kapitola se zabývá volným časem a jeho funkcemi, definuje volný čas seniorů včetně přípravy seniorů na stáří. Šestá kapitola pak popisuje lékařskou posudkovou službu, definuje invaliditu a její posouzení.

V empirické části je stanoven hlavní cíl, kterým se má zjistit, jak sociální systém pracuje se seniory, jak stát zabezpečuje seniory a zda je dostatek sociálních zařízení určené pro seniory. Cílem je také zjistit kvalitu života seniorů v domácím prostředí a v zařízení sociálních služeb a zjistit soběstačnost u vybrané skupiny seniorů. Byly stanoveny tři výzkumné otázky vycházející z výzkumného cíle. První otázka by měla odhalit postavení seniorů v dnešní společnosti, a zda ho sami mohou ovlivnit. Druhou výzkumnou otázkou je snaha zjistit, kde jedinci chtějí žít. Třetí výzkumnou otázkou je zjistit soběstačnost dotazovaných seniorů.

K dosažení výzkumného cíle byla zvolena kvalitativní strategie. Byla použita metoda dotazování s technikou polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly provedeny s osmi seniory. Jedná se o sedm žen a jednoho muže.

Výzkum přinesl čekané, ale i nečekané poznatky. Překvapujícím poznatkem byla dobrá informovanost dotazovaných seniorů o síti sociálních služeb, ačkoli se sociální služby moc neprezentují.

Dalším překvapujícím zjištěním bylo, že většina z dotazovaných seniorů je pro vybudování nových prostor určených pro sociální služby.

Výzkum dále přinesl výsledek, který jsem osobně očekávala. Tím je názor dotazovaných na nedobré postavení seniorů ve společnosti.

Klíčová slova

Komunikace se seniory; senior; stáří; soběstačnost; sociální služby pro seniory; volný čas.

Specifics of Care for the Elderly

Abstract

This bachelor thesis called Specifics of Care for the Elderly is focused on the elderly and their status in contemporary society, the possibilities which the elderly have at present, effective attitude to them and communication with the elderly.

The thesis is divided into theoretical and empirical part. The theoretical part has six chapters. The first chapter deals with terms like gerontology and geriatrics, it describes process of growing old and the term called age, its division and displays of age. This chapter also defines the term like the elderly, their needs and demography of age in the way as specialists perceive and describe them.

The second chapter concentrates on social politics, its division and speaks about welfare services intended for the elderly. The third chapter specifies elderly care benefit and conditions for meeting the requirements to getting this benefit, dependence degrees, amount of benefit for age group older than eighteen years. It also gives and information about who is beneficiary, the process of paying out the benefit and the proceedings about the claim to the benefit.

The fourth chapter is focused on the term of communication, it defines social communication, non-verbal and verbal communication. The chapter also deals with communication principles with the elderly including pensioners with hearing or visual impairment. There are described mistakes and obstacles which may appear in communication.

The fifth chapter looks into leisure time and its functions; it defines the leisure time of the elderly including preparation for old age. The sixth chapter speaks about medical assessment service, the disability and its appraisal.

In the empirical part there is determined the goal of this thesis which should lead to finding out how social system works with the elderly, how the elderly are secured by the state and if there is satisfactory number of welfare centres intended for the elderly. The thesis is also aimed at life quality of the elderly in home environment and in home for the elderly as well as at self-sufficiency in chosen group of the elderly.

There were established three research questions which came out from the research goal. The first question should reveal the status of the elderly in contemporary society

and if they may influence it on their own. The second question asked for the place where the individuals want to live. The third research question focused on sufficiency of respondents.

For meeting the target it was selected the qualitative strategy. It was used method of questioning with the half-structured interviews technique. The interviews were answered by eight seniors, specifically by seven women and one man.

The research brought expected as well as unexpected findings. Example given the surprising result was high awareness of welfare centres owing to the fact welfare centres do not make self-presentation so much. The second astonishing thing lay in the majority of the elderly wants to build up new spaces intended for welfare services.

The research also confirmed my personal expectation which is opinion of respondents that status of the elderly in contemporary society is not favourable.

Key words

Communication with the elderly; old age; senior; sufficiency; welfare services.

Obsah

1	Úvod	10
2	Gerontologie, geriatrie, stárnutí, stáří, senior	12
	2.1 Gerontologie	12
	2.2 Geriatrie	12
	2.3 Stárnutí.....	12
	2.4 Stáří.....	13
	2.4.1 Projevy stáří	14
	2.5 Senior	14
	2.5.1 Potřeby seniorů	14
	2.6 Demografie stáří	15
	2.6.1 Základní pojmy demografie.....	15
	2.6.2 Demografické stárnutí.....	15
3	Sociální politika, sociální služby	16
	3.1 Sociální politika	16
	3.1.1 Aktivní a pasivní sociální politika	16
	3.2 Sociální služby.....	16
	3.2.1 Základní druhy sociálních služeb	17
	3.2.2 Formy poskytování sociálních služeb.....	17
	3.3 Sociální služby pro seniory	17
	3.3.1 Sociální poradenství.....	17
	3.3.2 Pečovatelská služba	18
	3.3.3 Odlehčovací služby.....	18
	3.3.4 Denní stacionáře	19
	3.3.5 Domov pro seniory	19
	3.3.6 Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	19
4	Příspěvek na péči	20
	4.1 Podmínky nároku na příspěvek na péči	20
	4.2 Stupeň závislosti a výše příspěvku – osoba starší 18 let.....	20
	4.3 Příjemce příspěvku na péči	21
	4.4 Výplata příspěvku na péči.....	21
	4.5 Řízení o příspěvku na péči.....	21
5	Komunikace se seniory.....	22
	5.1 Pojem komunikace.....	22
	5.2 Sociální komunikace.....	22
	5.3 Neverbální komunikace	23
	5.4 Verbální komunikace	24
	5.5 Komunikace se seniory	25
	5.5.1 Zásady komunikace se seniorem s poruchou zraku.....	25
	5.5.2 Zásady komunikace se seniorem s poruchou sluchu	25
	5.5.3 Témata pro komunikaci se seniory	26
	5.5.4 Chyby v komunikaci se seniory	26

5.5.5	Bariéry v komunikaci se seniory	27
6	Volný čas, volnočasové aktivity, příprava seniorů na stáří	28
6.1	Volný čas	28
6.2	Volný čas seniorů.....	28
6.3	Příprava na stáří	29
7	Lékařská posudková služba, posuzování invalidity	30
7.1	Lékařská posudková služba	30
7.1.1	Zákonná lhůta na vydání posudku a nesouhlas s rozhodnutím.....	30
7.2	Invalidita a její posouzení	31
8	Cíl práce a hypotézy	32
8.1	Výzkumný cíl práce	32
8.2	Výzkumné otázky	32
9	Zvolený metodologický rámec a metody	33
10	Výběr komunikačních partnerů	35
10.1	Popis cílového souboru	35
10.2	Zpracování a analýza dat	37
11	Výsledky	38
12	Diskuse.....	56
13	Závěr	60
14	Seznam literatury	62
15	Seznam příloh a obrázků.....	66
16	Seznam zkratk	67
17	Přílohy.....	68

1 Úvod

„Nikdo nemiluje život tak, jako starý člověk.“

Sofoklés

Když se rozhlédneme kolem sebe, může nás zaujmout vysoký podíl seniorů v naší populaci. Podle informací z médií se neustále zvyšuje podíl seniorů a snižuje se podíl dětí, které jsou mladší patnácti let. Dá se říci, že starší věkové skupiny rostou relativně rychleji než populace jako celek. Seniori starší šedesáti pěti let tvoří aktuálně kolem čtvrtiny celkového počtu obyvatelstva a tento počet bude nadále i stoupat.

Stárnutí je přirozený proces, který nás doprovází již od narození a je nevyhnutelnou částí života.

Vůči stárnutí a stáří panuje řada představ, názorů a postojů, které jsou obtížně odstranitelné, jsou přenášeny mezi generacemi a negativně ovlivňují náhled na tuto část populace. Nejčastější stereotypy jsou např. nemoc, impotence, ošklivost, zbytečnost, izolace, deprese nebo chudoba (Tošnerová, 2002). Tyto předsudky se prohlubují s individuální zkušeností.

Tak, jak se měnila doba a přicházely nové metody a technologie, přišel také trochu jiný pohled na seniory. Dříve bylo běžné, že spolu žilo několik generací a vzájemně si pomáhaly, komunikovaly spolu a jejich život měl smysl. Bohužel dnešní doba to moc neumožňuje. Při neschopnosti se o sebe postarat jsou takoví seniori přijímáni do ústavních zařízení, protože postarat se o takové jedince v domácím prostředí je náročné, hlavně po finanční a sociální stránce. Málokdo je ochotný odejít z dobře placené práce a starat se o nemohoucího rodiče/prarodiče za „směšný“ příspěvek.

Je třeba také upozornit, že seniori nejsou pouze „obětními beránky“. Záleží na jejich chování a jednání s ostatními. Někteří otevřeně přiznají, že chtějí, aby se jim ustupovalo, že vždy mají pravdu, a jiní se bojí říci pár slov s obavou, že někoho obtěžují. Proto je třeba přistupovat k seniorům individuálně, s úctou a pochopením.

Ve své bakalářské práci se budu zabývat seniory a jejich postavením v dnešní společnosti, možnostmi, které dnešní seniori mají, efektivním přístupem a komunikací se seniory. Dále se budu zabývat volnočasovými aktivitami. Budou zvoleny tři výzkumné otázky, první se bude zabývat postavením seniorů ve společnosti/sociální

politice, druhá otázka se bude věnovat budoucnosti bydlení seniorů a třetí otázka bude zkoumat soběstačnost vybrané skupiny seniorů.

Bakalářská práce by mohla být přínosná pro města či kraje k případnému rozšíření sociálních služeb pro seniory.

2 Gerontologie, geriatrie, stárnutí, stáří, senior

2.1 Gerontologie

Gerontologie je nauka zabývající se stárnutím a stářím, respektive pojednává o problematice života ve stáří (Kalvach, 2004).

Gerontologie se zaměřuje na specifické potřeby a na zkvalitňování života různých skupin starých lidí (Kalvach, 2004).

Jako každá vědní disciplína se i gerontologie vyvíjela a postupem času se v jejím rámci vyprofilovaly tři obory:

- 1. gerontologie teoretická** – zabývající se příčinami stárnutí,
- 2. gerontologie klinická** – zabývající se starým člověkem jako jedincem,
- 3. gerontologie sociální** – zabývající se vztahy starého člověka a staré populace ve vztahu ke společnosti jako celku (Vurm et al., 2007).

2.2 Geriatrie

Geriatrie je součástí medicíny a lze ji pojmut v širším a užším slova smyslu (Kalvach, 2004).

V širším slova smyslu se věnuje zdravotní a medicínské problematice seniorské populace (Kalvach, 2004). V užším slova smyslu se jedná o obor, který zasahuje například do psychiatrie, neurologie nebo ošetrovatelství (Kalvach, 2004).

2.3 Stárnutí

Pod pojmem stárnutí se skrývá souhrn změn ve funkcích a struktuře organismu, které se projevují zvýšenou zranitelností a poklesem výkonnosti jedince (Dvořáčková, 2012).

Stárnutí je složitý komplex dějů, které se vzájemně prolínají, podmiňují a provází stoupající pravděpodobnost úmrtí (Kalvach, 2004).

Stárnutí je také soubor změn, kterým podléhá organismus v průběhu času a je individuální, tudíž se projevuje na každém jedinci jinak (Dvořáčková, 2012).

Rychlé stárnutí je celosvětovým fenoménem, avšak je snaha o snížení negativních stereotypů týkajících se seniorů a budování harmonického vztahu mezi mladými a starými generacemi (Lee et al., 2017).

Zdeněk Kalvach (2004, s. 67) uvádí, že „*stárnutí je univerzální proces postihující živou hmotu. Procesy stárnutí souvisejí s přirozenou délkou života. Stárnutí zvyšuje*

výskyt chyb, zhoršuje spolehlivost fungování organismu, odolnost, adaptabilitu i regulační schopnosti.“

Existují dva typy stárnutí:

- a) **fyziologické stárnutí** – probíhá přirozeně od početí až po smrt,
- b) **patologické stárnutí** – projevuje se sníženou soběstačností (Malíková, 2011).

V souvislosti se stárnutím je důležité zajistit dostatek vyškolených profesionálů, kteří by se přizpůsobili specifickým potřebám stárnoucího obyvatelstva (Villar et al., 2017). S tím souvisí i fakt, že by se měli vzdělávat také medicí (Freter et al., 2016).

2.4 Stáří

Kalvach (2006) in Dvořáčková (2012, s. 10) uvádí definici, že *„stáří je obecným označením pozdních fází ontogeneze, v nichž se nápadněji projevuje souhrn involučních změn se zhoršováním odolnosti organismu.“*

Stáří je poslední etapou, která završuje lidský život. Existuje pojem fenotyp stáří, který je modifikován vlivy prostředí, zdravotním stavem, životním stylem, psychickými a sociálně ekonomickými vlivy (Čevela et al., 2012).

Stáří je důsledkem involučních procesů, jež jsou geneticky podmíněny a souvisejí s dalšími faktory (Dvořáčková, 2012). Jedná se především o choroby, životní styl a v neposlední řadě souvisí s řadou významných změn, např. osamostatnění dětí nebo odchod do penze (Dvořáčková, 2012).

Stáří je přirozenou součástí každého jedince, rozlišujeme:

- **kalendářní stáří**, což je takové, které lze vymezit; v současnosti se za počátek stáří považuje věk 65 let,
- **sociální stáří**, které postihuje proměnu sociálních rolí, životního stylu, ekonomického zajištění i potřeb, za počátek je považován vznik nároku na starobní důchod,
- **biologické stáří** je označení pro konkrétní míru involučních změn daného jedince (Kalvach, 2004).

2.4.1 Projevy stáří

Změny ve stáří se projevují ve třech rovinách:

- a) **tělesné změny** – tyto změny se týkají pohybového ústrojí (snížení výšky), kardiovaskulárního systému (zvýšený krevní tlak), dýchacího ústrojí (zadýchávání), trávicího systému (ztráta chrupu, nechutenství), pohlavního systému (menopauza u žen), vylučovací soustavy (inkontinence), nervového systému (prodloužení reakční doby na podněty) a v neposlední řadě smyslového vnímání a spánku (nespavost),
- b) **psychické změny** – tyto změny jsou individuální, dochází ke zhoršení poznávacích funkcí (zhoršené vnímání, paměť, pozornost) (Mlýnková, 2011).
- c) **sociální změny** – projevují se hlavně v oblasti sociálních vztahů (Dvořáčková, 2012).

2.5 Senior

Petr Sak a Karolína Kolesáková (2012, str. 25) uvádí následující definici: „*Senior je člověk v završující životní fázi se specifickým postavením ve společnosti.*“

Důležitou roli hraje seniorský věk, kdy existují tři „hranice“ seniorského věku:

- a) **první hranice** - věk 60 let,
- b) **druhá hranice** - věk 65 let,
- c) **třetí hranice** - 70 let (Sak a Kolesáková, 2012).

2.5.1 Potřeby seniorů

Obecně řečeno je potřeba projevem nedostatku něčeho, nebo projevem toho, že něco v nás chybí nebo se našemu tělu něčeho nedostává (Mlýnková, 2011).

Ve stáří mnozí lidé ztrácejí schopnost uspokojovat své základní životní potřeby. A právě proto se někteří z nich stávají závislími na svém okolí (Čevela et al., 2012).

U potřeb seniorů se vychází z Maslowovy pyramidy potřeb, kterou sestavil Abraham Maslow v roce 1943.

- 1) **fyziologické potřeby** – dostatek potravy, dostatek odpočinku, uspokojivý sexuální život,
- 2) **potřeby bezpečí a jistoty** – stabilní rodinné zázemí, zajištění bydlení, lékařské ošetření, zdravotní péče, jistota pracovního místa,

- 3) **potřeby sounáležitosti a akceptace** – citově uspokojený partnerský vztah, přátelé, dobré vztahy na pracovišti, dobré vztahy a atmosféra v rodině,
- 4) **potřeby uznání, ocenění** – společenské postavení a prestiž, ocenění a uznání partnerem, uznání nadřízených, ocenění přátel,
- 5) **potřeby seberealizace, tvořivý osobní rozvoj** – osobní a rodinný život, zájmy, povolání, které odpovídá schopnostem (Štěpaník, 2003).

2.6 Demografie stáří

Významnou součástí sociální gerontologie je demografie, která zkoumá reprodukci lidských populací (Čevela et al., 2012).

Demografie studuje podmínky, které ji ovlivňují, a hledá pravidelnosti, jimiž se proces demografické reprodukce řídí (Kalvach, 2004). Demografie je biosociální disciplínou a její poznatky jsou důležité pro řadu oborů a v gerontologii patří mezi základní (Kalvach, 2004).

2.6.1 Základní pojmy demografie

Sčítání lidu patří k nejstarším statistickým akcím (Čevela et al., 2012). Máme dva základní procesy demografické reprodukce, tím je „natalita“ (porodnost) a „mortalita“ (úmrtnost) (Čevela et al., 2012). Dalším pojmem vyskytujícím se v demografii je „naděje dožití“ (střední délka života), která udává předpokládaný počet let, jež má osoba před sebou (Čevela et al., 2012).

Z gerontologického hlediska se sledují následující údaje:

- absolutní počet označovaných za seniory,
- absolutní počet tzv. velmi starých seniorů,
- absolutní počet příjemců věkově podmíněných penzí, sociálních dávek i výdajů na zdravotní péči a sociální služby,
- relativní počet seniorů v populaci (Čevela et al., 2012).

2.6.2 Demografické stárnutí

Demografické stárnutí se definuje jako nárůst podílu osob seniorského věku, přičemž za hranici stáří se dnes považuje fixní chronologický věk 65 let (Čevela et al., 2012). Z médií se dozvídáme, že populace stárne a porodnost klesá.

3 Sociální politika, sociální služby

3.1 Sociální politika

Sociální politika je vědní obor, který se zabývá zkoumáním sociální politiky jako praktické aktivity. Je analýzou procesů tvorby a realizace politik (Duková et al., 2013).

Sociální politika se zabývá nerovnostmi a jejich rozdělením ve společnosti, dále se věnuje politickým procesům, činnostem a institucím, které tyto nerovnosti ovlivňují (Duková et al., 2013).

Sociální politika je cílevědomé a soustavné úsilí jednotlivých sociálních subjektů o změnu nebo udržení a fungování svého nebo jiného státního, samosprávného či nestátního sociálního systému (Matoušek et al., 2012).

Krebs (2015, s. 20) definuje sociální politiku následovně: *„Sociální politiku je nutno a v jistém slova smyslu vnímat jako celek, jako určitý systém s četnými vnitřními komplikovanými vazbami i s vazbami na ostatní prvky společenského systému. Sociální politika je tedy úzce vázána i na své společenské okolí. Je tedy vždy specifická a v každé zemi a době, ale jsou jí zároveň vlastní i určité společné znaky.“*

3.1.1 Aktivní a pasivní sociální politika

Sociální politika bývá rozlišována podle toho, jaký přístup volí k řešení svých problémů. Jedná se o aktivní a pasivní sociální politiku (Knausová, 2005).

Aktivní sociální politika přednostně usiluje o prevenci, tj. předcházení vzniku sociálních událostí přijímáním určitých sociálních opatření „ex ante“ a pokouší se ovlivňovat příčiny sociálních problémů, je tedy kurativním přístupem (Knausová, 2005).

Pasivní sociální politika se zaměřuje na řešení sociálních problémů, reaguje „ex post“ a pouze zmírňuje následky sociálních problémů, jedná se tedy o paliativní přístup (Knausová, 2005).

3.2 Sociální služby

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, říká, že sociální službou se rozumí: *„Činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.“*

3.2.1 Základní druhy sociálních služeb

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, říká, že sociální služby zahrnují:

- a) *sociální poradenství,*
- b) *služby sociální péče,*
- c) *služby sociální prevence.*

3.2.2 Formy poskytování sociálních služeb

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, definuje tři formy sociálních služeb (pobytové, ambulantní a terénní) a poskytování sociálních služeb následovně:

- a) *pobytovými službami se rozumí služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb,*
- b) *ambulantními službami se rozumí služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování,*
- c) *terénními službami se rozumí služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.*

3.3 Sociální služby pro seniory

V zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, nalezneme několik služeb, které jsou vhodné pro seniory, jedná se např. o sociální poradenství, pečovatelskou službu, odlehčovací služby, denní stacionáře, domovy pro seniory a sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením.

3.3.1 Sociální poradenství

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, sociální poradenství zahrnuje základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. Tento zákon základní sociální poradenství definuje následovně: „*Základní sociální poradenství poskytuje osobám potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Základní sociální poradenství je základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb; poskytovatelé sociálních služeb jsou vždy povinni tuto činnost zajistit.*“

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, odborné sociální poradenství definuje takto: „*Odborné sociální poradenství je poskytováno se zaměřením na potřeby*

jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí a ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu; zahrnuje též sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností.“

Výše jmenovaný zákon dále stanovuje, že se jedná o službu, která je poskytována bez úhrady. Tato služba zahrnuje základní činnosti, kterým je zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutická činnost a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

3.3.2 Pečovatelská služba

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, definuje pečovatelskou službu: *„Pečovatelská služba je terénní nebo ambulantní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, a rodinám s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba poskytuje ve vymezeném čase v domácnostech osob a v zařízeních sociálních služeb vyjmenované úkony.“*

Tentýž zákon dále stanovuje, že se jedná o službu, která je poskytována za úhradu.

Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, dále zahrnuje základní činnosti, jedná se např. o pomoc při osobní hygieně, pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti nebo pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu apod.

3.3.3 Odlehčovací služby

Odlehčovací službou se dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, rozumí: *„terénní, ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, o které je jinak pečováno v jejich přirozeném sociálním prostředí; cílem služby je umožnit pečující fyzické osobě nezbytný odpočinek.“*

Tato služba podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zahrnuje např. pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně, poskytnutí stravy, pomoc při zajištění stravy, sociálně terapeutické činnosti,

výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím apod.

3.3.4 Denní stacionáře

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, definuje denní stacionáře takto: „*V denních stacionářích se poskytují ambulantní služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku nebo zdravotního postižení, a osobám s chronickým duševním onemocněním, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.*“

Tato služba dle výše zmíněného zákona zahrnuje např. poskytnutí stravy, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti nebo sociálně terapeutické činnosti.

3.3.5 Domov pro seniory

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, definuje domovy pro seniory takto: „*V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.*“

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, stanovuje, že se jedná o službu, která je poskytována za úhradu.

Tato služba dle zákona zahrnuje např. poskytnutí ubytování, poskytnutí stravy, aktivizační činnosti, pomoc při osobní hygieně, pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, sociálně terapeutickou činnost, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů apod.

3.3.6 Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, definuje sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením následovně: „*Sociálně aktivizační služby jsou ambulantní, popřípadě terénní služby poskytované osobám v důchodovém věku nebo osobám se zdravotním postižením ohroženým sociálním vyloučením.*“

Stejný zákon stanovuje, že se jedná o službu, která je poskytována bez úhrady. Tato služba zahrnuje např. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutickou činnost a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

4 Příspěvek na péči

4.1 Podmínky nároku na příspěvek na péči

Příspěvek na péči se dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, poskytuje osobám, které jsou závislé na pomoci jiné fyzické osoby. Tímto příspěvkem se podílí stát na zajištění sociálních služeb nebo jiných forem pomoci při zvládnání základních životních potřeb osob. Náklady na příspěvek na péči se hradí ze státního rozpočtu.

Dále zmiňovaný zákon říká, že nárok na příspěvek na péči má osoba, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby, a to při zvládnání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti.

Tentýž zákon oznamuje, že nárok na příspěvek nemá osoba, která je mladší jednoho roku. O příspěvku rozhoduje krajská pobočka úřadu práce.

4.2 Stupeň závislosti a výše příspěvku – osoba starší 18 let

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, definuje čtyři stupně závislosti:

- a) *„stupeň I (lehká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat tři nebo čtyři základní životní potřeby,*
- b) *stupeň II (středně těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat pět nebo šest základních životních potřeb,*
- c) *stupeň III (těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat sedm nebo osm základních životních potřeb,*
- d) *stupeň IV (úplná závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat devět nebo deset základních životních potřeb,*

a vyžaduje každodenní pomoc, dohled nebo péči jiné fyzické osoby.“

Zákon č. 189/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů, definuje výši příspěvku na péči tak, že „výše příspěvku pak závisí na stupni závislosti:

- 1) 880 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost),
- 2) 4 400 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost),

- 3) 8 800 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost),
- 4) 13 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).“

Zákon č. 108/2006 Sb. uvádí základní životní potřeby, které se hodnotí v závislosti na posouzení stupně závislosti, jedná se o mobilitu, komunikaci, orientaci, oblékání se a obouování se, tělesná hygiena, stravování, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, péče o domácnost a osobní aktivity.

4.3 Příjemce příspěvku na péči

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, definuje příjemce příspěvku následovně: „Příjemcem příspěvku je oprávněná osoba, není-li dále stanoveno jinak. Namísto oprávněné osoby je příjemcem příspěvku

- a) zákonný zástupce nebo opatrovník, nebo
- b) jiná fyzická osoba, které byla nezletilá oprávněná osoba svěřena do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu.“

4.4 Výplata příspěvku na péči

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, uvádí fakt, že příspěvek se vyplácí měsíčně, v kalendářním měsíci, za který náleží; příspěvek se vyplácí v české měně převodem na platební účet příjemce, nebo poštovní poukázkou; příspěvek vyplácí vždy krajská pobočka úřadu práce, příslušná k rozhodnutí o příspěvku.

4.5 Řízení o příspěvku na péči

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, se řízení o příspěvku na péči zahajuje na základě písemné žádosti, která je podaná na tiskopisu předepsaném ministerstvem.

Dle téhož zákona musí příspěvek obsahovat: označení právnické nebo fyzické osoby, jenž osobě poskytuje nebo bude poskytovat pomoc, rozsah pomoci a písemný souhlas fyzické nebo právnické osoby s jejím poskytováním, určení, jakým způsobem má být příspěvek vyplácen, doklad o výši příjmu oprávněné osoby a společně posuzovaných osob v rozhodném období v případech, kdy má být příspěvek zvýšen.

5 Komunikace se seniory

5.1 Pojem komunikace

Komunikací se rozumí předávání informací mezi dvěma či více komunikujícími, kteří o sobě vědí a společně prožívají určitou situaci a reagují na ni (Pokorná, 2008). Komunikace je základem všech vztahů mezi lidmi a znamená prakticky základ všech vztahů mezi lidmi a přenáší sdělení (Pokorná, 2008).

Komunikace napomáhá začlenit jedince do společnosti a při její ztrátě může ohrozit vztahy, které díky komunikaci udržujeme (Kelnarová a Matějková, 2014).

Důležitou součástí komunikace je komunikační model. Jedná se o vzor, který nás seznamuje se strukturou komunikace (Nováková, 2008). Komunikační model se skládá z osmi následujících složek:

- **komunikátor** - jedinec, který má myšlenky a vysílá své sdělení,
- **proces kódování** - proces, kdy se naše myšlenky převedou do formy sdělení,
- **proces dekódování** - výklad zprávy obdržené od komunikátora,
- **komuniké** - zpráva, kterou obdržíme,
- **komunikační kanál** - činnost, která zprostředkovává,
- **komunikant** - je jím příjemce zprávy,
- **zpětná vazba** - odpověď,
- **komunikační šum** - faktory ovlivňující sdělení, mohou mít vnitřní příčinu, kterou je např. bolest či strach, nebo vnější příčinu, mezi kterou můžeme zařadit hluk, špatné osvětlení (Nováková, 2008).

5.2 Sociální komunikace

Sociální komunikací se rozumí vzájemné sdělování a vyměňování si informací v rámci společenského prostředí. Tento proces má nenahraditelnou úlohu při procesu socializace a personalizace každého jedince (Janovský, 2003).

Sociální komunikace představuje sdělování a přijímání informací v sociálním chování a sociálních vztazích, kde na sebe lidé vzájemně působí (Gillnerová, 2001).

Rozeznávají se tři typy sociální komunikace:

- a) **mezi osobní** - komunikace, která je přirozenou součástí každé komunikace, realizuje se pomocí jazyka, slov a neverbální komunikace,

- b) **skupinová** - probíhá mezi více jedinci, vytváří se složitější komunikační sítě, např. výuka ve škole,
- c) **masová** - hromadná komunikace realizující se v masmédiích, mezi které řadíme rádio, televizi apod. (Gillnerová, 2001) .

5.3 Neverbální komunikace

Neverbální komunikace je komunikace beze slov (DeVito, 2008). Tento pojem vychází z latinského *nonverbum* (Pokorná, 2008). Označuje se dále jako komunikace mimoslovní, viděná, nepoužívající slova. Je vývojově starší a existovala dávno předtím, než se vyvinula řeč. Tato forma komunikace je jen výjimečně ovládána vůlí a lze ji obtížně skrývat (Pokorná, 2008).

Neverbálně lze sdělit emoce, pocity a nálady, snahu o vytvoření dojmu nebo zájmu o sblížení. Neverbálně sdělujeme 60-80 % informací (Pokorná, 2008).

Typy neverbální komunikace:

1. **vizika** – řeč očí, vzájemné pohledy, délka očního kontaktu, pohyby očí, rozšiřování zornic, vrásky u kořene nosu,
2. **mimika** – projevy emocí pomocí pohybů tváře, úst, nosu, očí, lze tak vyjádřit štěstí, strach, smutek, zájem, nezájem apod.,
3. **kinezika** – celkový pohyb těla, chůze,
4. **gestika** – součást kineziky, jedná se o záměrné pohyby rukou, hlavy a někdy i nohou, pomocí gest také lze vyjádřit emoce,
5. **haptika** – dorozumívání za pomoci doteků a podávání rukou,
6. **chronemika** – vyjadřování, strukturování a užívání času vůči jiným lidem,
7. **proxemika** – vzdálenost od partnera, přibližování a vzdalování se, existují čtyři proxemické zóny: intimní zóna (0-30/45 cm), osobní zóna (45-75 cm), společenská zóna (od 75-210/370 cm), veřejná zóna (více než 210/370 cm),
8. **posturologie** – polohy těla, nohou, rukou (Pokorná, 2008).

Funkce neverbální komunikace:

- a) podporuje či úplně nahrazuje řeč,
- b) vyjadřujeme emoce – nálady, pocity, afekty,
- c) její pomocí vyjadřujeme interpersonální postoje,
- d) používáme ji k sebeprezentaci,

- e) snažíme se cíleně ovlivnit postoj partnera,
- f) sdělujeme si zájem o sblížení, navázání intimnějšího styku (Kelnarová a Matějková, 2014).

5.4 Verbální komunikace

Specificky lidským prostředkem komunikace je řeč, která má bezprostřední vazbu na myšlení (Jankovský, 2003). Verbální komunikace je typický lidský proces a jev, který patří k podstatným charakteristikám lidského jedince i lidského společenství. Jedná se o specifickou formu spojení mezi lidmi (Janoušek, 2015).

Verbální komunikace může být individuální i sociální, formální i obsahová, spontánní i dodržující normy, mluvená a psaná (Janoušek, 2015). K základní charakteristice verbální komunikace patří použití slov v mluvené nebo psané formě (Nováková, 2008).

Aby byla verbální komunikace úspěšná, předpokládá se, že jedinci zvládají následující složky verbálního projevu:

- a) **tempo řeči** - udává rychlost, jakou komunikujeme, rychlé tempo řeči mohou používat lidé, když mají málo času nebo obavy, že je druhý jedinec nenechá domluvit,
- b) **intonace** - podtrhuje význam sdělení a jeho následné pochopení, může se jednat o ironické nebo podrážděné vyznění,
- c) **hlasitost** - hlasitost záleží na tom, co komu chceme sdělit, budeme-li mluvit se seniorem, hlas zvýšíme, budeme-li mluvit s nemocným o intimních věcech, ztišíme hlas,
- d) **embolická slova** - slova, která působí rušivě (hm, ehm, no apod.),
- e) **pomlky** - během rozhovorů je třeba dát druhému prostor k přemýšlení, proto je důležité někdy při rozhovoru chvíli mlčet,
- f) **výška hlasu,**
- g) **rovnocennost partnerů v komunikaci** - je důležitým signálem o kvalitě naší komunikace, je proto nutné brát partnera jako sobě rovného například tím, že se nebudeme chovat nadřazeně (Kelnarová a Matějková, 2014).

5.5 Komunikace se seniory

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR (2006) ustanovila desatero zásad komunikace se seniory:

- 1) respektujeme identitu jedince a důsledně jedince oslovujeme jménem nebo odpovídajícím titulem,
- 2) zásadně se vyhýbáme zdětinšťování jedince,
- 3) vždy chráníme důstojnost,
- 4) bereme na zřetel princip zpomalení, chráníme před časovým stresem,
- 5) informace několikrát opakujeme, popřípadě je napíšeme na papír,
- 6) ověřujeme možné komunikační bariéry a tomu přizpůsobujeme komunikaci,
- 7) zdržujeme se v zorném poli, mluvíme srozumitelně a udržujeme oční kontakt,
- 8) nezesilujeme hlas, pokud není senior nedoslýchavý,
- 9) v zařízeních komunikaci směřujeme k podpoře a udržení soběstačnosti,
- 10) dopomáháme při pohybu, nevnučujeme se (nrzp.cz).

5.5.1 Zásady komunikace se seniorem s poruchou zraku

V oboru, který studuji, se lze setkat i se seniory trpícími nějakou smyslovou poruchou (Klevetová a Dlabalová, 2008). Komunikace s lidmi se sníženým zrakem je specifická, a proto je třeba dodržovat následující zásady:

- a) představovat se jménem a svou funkcí,
- b) důraz klást na oslovení spolu s pevným dotykem,
- c) používat přesné výrazy,
- d) poskytovat vždy dostatečné informace o provádění výkonu,
- e) brát zřetel na vedlejší zvuky a rušivé elementy,
- f) nepřehánět to se soucitem,
- g) udržovat stabilní prostředí pro orientaci v místnosti,
- h) upozornit, když odcházíme (Klevetová a Dlabalová, 2008).

5.5.2 Zásady komunikace se seniorem s poruchou sluchu

Také se lze setkat se seniory, kteří trpí poruchou sluchu, je třeba jednat individuálně a dodržovat zásady:

- 1) představit se seniorovi,
- 2) vyslovovat zřetelně a mluvit pomalu,

- 3) na začátku se zeptat, z jaké strany lépe slyší a z té pak přistupovat,
- 4) používat věty jednoduché a krátké,
- 5) je-li to třeba, využívat předměty k ukázání,
- 6) dotazovat se, zda druhý sdělení rozuměl,
- 7) zajistit dostatek světla, aby viděl na ústa mluvícího,
- 8) snažit se udržovat oční kontakt,
- 9) rozhovor vést vsedě,
- 10) být trpělivý (Kleветová a Dlabalová, 2008).

5.5.3 Témata pro komunikaci se seniory

Komunikace se seniory je sama o sobě specifická. Než se pustíme do rozhovoru se seniorem, měli bychom se na něj trochu připravit (Kleветová a Dlabalová, 2008).

Senioři rádi hovoří například o svých životních etapách, které se týkají dětství, školy a práce nebo koníčků, dále rádi hovoří o životním prostředí nebo o pro ně významných životních událostech, pracovních aktivitách, politice, jídle, vzpomínkách, ale také rádi radí v různých věcech (Kleветová a Dlabalová, 2008).

5.5.4 Chyby v komunikaci se seniory

Stejně tak, jako existují zásady v komunikaci, vyskytují se také chyby v komunikaci. Problémem v této skupině osob je, že senior nemusí poznat odchylku v komunikačním stylu a nemůže se bránit (Pokorná, 2008).

Nejčastější chyby v komunikaci jsou:

- a) **komunikační manipulace** - jedná se například o odborné termíny, kterým jedinec nerozumí,
- b) **nedostatečná autenticita sdělení** - nesoulad mezi verbální složkou a neverbální složkou,
- c) **devalvační chování** - jedná se o ignoraci, neochotu vyslechnout, urážky, zpochybňování, nežádoucí oslovení (babi, dědo) apod. vůči jedinci, se kterým komunikujeme,
- d) **jednosměrnost komunikace** - komunikace, ve které chybí zpětná vazba,
- e) **autoritativní přístup** - jedná se o poučování, pokyny a omezování,
- f) **zkracování času**,

- g) **přenos vlastních zkušeností komunikace** - do procesu komunikace vstupují předchozí pozitivní či negativní zkušenosti,
- h) **předpoklad omezení schopností klienta v důsledku stáří** - člověk může předpokládat snížení například intelektu, schopností, a proto ve většině případů pomoc vnucuje, ale měl by ji nabízet (Pokorná, 2008).

5.5.5 Bariéry v komunikaci se seniory

Do procesu komunikace se vstupuje s určitými představami o druhých, o schopnostech, vůli a motivaci. Avšak tyto představy mohou být mylné. Starší lidé obvykle komunikují pomalu a chvíli jim trvá, než odpoví, zvláště když je jedinec unavený, ve stresu (Venglářová, 2007).

Pod komunikačními bariérami si představíme překážku, která nám brání v efektivní komunikaci s druhými. Existují bariéry na straně seniora, bariéry na straně pracovníka/komunikujícího jedince a bariéry v prostředí. K bariérám na straně seniora lze zařadit takové situace, kdy klient/senior nechce komunikovat nebo má vůči nám nedůvěru, abychom nezneužili informace, které nám předá. Patří sem například i situace, kdy se zeptáme na téma, které jedinci není příjemné, např. sexualita, těhotenství, potrat apod. (Venglářová, 2007).

Bariéry na straně komunikujícího/pracovníka můžeme vyzorovat v situacích, kdy se mají probírat závažná témata, jakými je např. smrt, onemocnění, nebo se jedná o seniora, se kterým má špatné zkušenosti, nebo když jde o hovor hraničící se sexuálním obtěžováním nebo erotickým tématem (Venglářová, 2007).

K bariérám v prostředí může patřit hlučné prostředí, prostředí bez soukromí, komunikace ve spěchu, komunikace v závislosti na teplotě prostředí (Venglářová, 2007).

6 Volný čas, volnočasové aktivity, příprava seniorů na stáří

6.1 Volný čas

Volným časem se myslí čas, kdy jedinec nevykonává činnosti pod tlakem nebo z nutnosti. Jsou to činnosti, do nichž člověk vstupuje na základě svého svobodného rozhodnutí a které mu zároveň přináší příjemné zážitky a uspokojení potřeb (Hofbauer, 2004).

Volného času bychom si měli vážit, protože v dnešní době pro něj nemáme tolik prostoru. Je významnou oblastí života, především pro děti a seniory (Hofbauer, 2004).

Funkce volného času:

- a) **sociologická**, která zahrnuje socializaci,
- b) **psychosociologická**, zahrnující uvolnění a zábavu,
- c) **terapeutická**,
- d) **ekonomická**, jež zahrnuje pozitivní vliv na uplatnění člověka (Hofbauer, 2004).

Volný čas existoval vždy, avšak nebyl tak pravidelně stanoven. Například když lidé pracovali v období sklizně celý den na poli, nezbyval jim čas na vlastní aktivity, naopak v zimních měsících měli času více (Langmajer a Krejčíková, 2006).

V dnešní době je práce a volný čas rozdělen rovnoměrně a navíc se dnes volný čas tráví rozmanitěji a volněji, hlavně z důvodu mnoha alternativ. Způsob trávení volného času ovlivňuje vývoj, a proto je důležitý v dětství i ve stáří (Langmajer a Krejčíková, 2006).

Existují domněnky, že účinky věku, pohlaví a jazyka jsou strukturovány a zprostředkovány společenskou třídou, přičemž vznikly čtyři vzory volnočasových aktivit - sociální, všestranné, zábavné a nábožensky orientované (Lopéz-Sintas et al., 2016).

6.2 Volný čas seniorů

Volný čas je u seniorů specifický, na rozdíl od pracujících jedinců mají senioři rozšířený objem času a sami se rozhodují, jak s ním naloží (Holczerová a Dvořáčková, 2013).

Stále častěji mnozí senioři pracují do vyššího věku a svůj volný čas tak tráví v pracovním procesu. Jiní senioři si zvelebují domov nebo zahrádku a dohánějí to, na co jim nezbyval čas. Existují ale i tací senioři, kteří dochází do klubů seniorů, navštěvují

kulturní akce a výlety nebo navštěvují univerzity třetího věku (Holczerová a Dvořáčková, 2013).

Člověk je unikátní osobnost a aktivity by se měly plánovat individuálně. Každá prováděná aktivita musí mít jasný účel, musí být dobrovolně prováděná, příjemná, společensky přijatelná a neměla by vést k neúspěchu (Holczerová a Dvořáčková, 2013).

Společenské aktivity jsou prospěšné pro obě pohlaví, avšak u žen je větší pravděpodobnost, že se zapojí do sociálních aktivit, zatímco u mužů je větší pravděpodobnost zapojení se do estetických aktivit (Zhang et al., 2017).

6.3 Příprava na stáří

Každý jedinec si postupem času uvědomuje, že bude jednou starý, avšak málokdo se na toto období připravuje předem. Přípravu na stáří rozlišujeme na dlouhodobou, střednědobou a krátkodobou. Přípravu na stáří je nutno brát jako součást života, akceptovat podmínky, které přináší společnost, ale je zároveň důležité být aktivní (Dvořáčková, 2012).

Důležité je, aby byl jedinec připraven po ekonomické stránce, aby se snažil udržovat přátelské vztahy i mimo pracoviště a aby již ve středním věku hledal aktivity, které by mu naplnily volné dny právě v době penze (Dvořáčková, 2012).

Krátkodobou přípravu provádí lidé v období 3-5 let před odchodem do penze, střednědobá příprava se vztahuje na období 10 let před nástupem do penze a dlouhodobá příprava je celoživotní přípravou na stáří (Čeledová et al., 2016).

7 Lékařská posudková služba, posuzování invalidity

7.1 Lékařská posudková služba

Lékařskou posudkovou službou se rozumí soustava specializovaných lékařských posudkových subjektů, které působí v organizačních strukturách Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (Čevela et al., 2011).

Česká správa sociálního zabezpečení (2017) uvádí: „*Posouzení zdravotního stavu pro jednotlivé systémy je rozdílné, posudková kritéria jsou stanovena právními předpisy. Zdravotní postižení, které splňuje zdravotní podmínku pro přiznání jedné dávky, nemusí odpovídat přiznání dávky jiné. Výsledkem posouzení zdravotního stavu je posudek, který vychází z odborných nálezů klinických lékařů a je podkladem pro rozhodnutí buď ČSSZ, nebo Krajské pobočky Úřadu práce ČR.*“ (www.cssz.cz).

Lékařská posudková služba má v sociálním zabezpečení několik rolí:

- 1) **preventivní roli** - kdy každý výrok o pracovní schopnosti/neschopnosti či invaliditě je závažným opatřením, protože eliminují,
- 2) **medicínskou roli** - každé posouzení představuje celkové zjištění zdravotního stavu,
- 3) **ekonomickou roli** - zejména náklady na dávky,
- 4) **sociální roli** - tím, že posudková služba posuzuje, jsou splněny podmínky nároku na dávky,
- 5) **právní roli** - zjišťuje odborné nebo expertní podklady pro spolehlivé rozhodování (Čevela et al., 2011).

7.1.1 Zákonná lhůta na vydání posudku a nesouhlas s rozhodnutím

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2014) uvádí následující: „*Zákonná základní lhůta pro vydání posudku OSSZ je 45 dnů a pro vydání posudku posudkovou komisí MPSV 60 dnů, pokud orgán, který o posouzení požádal, nestanoví lhůtu delší. Lhůta pro vydání posudku ČSSZ činí 60 dnů. Pokud orgán LPS sdělí v konkrétním případě orgánu, který o posouzení požádal, závažné důvody, které brání vydání posudku v základní lhůtě, prodlužuje se tato lhůta ze zákona o 30 dnů, nestanoví-li orgán, který o posouzení požádal, lhůtu delší.*“ (www.mpsv.cz).

Dále Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR uvádí, že: „*proti vydanému posudku není možné odvolání ani jiný opravný prostředek. Opravný prostředek je možné podat až proti rozhodnutí, které bude vydané na podkladě tohoto posudku. V případě podání*

opravného prostředku je třeba postupovat dle poučení uvedeného na příslušném rozhodnutí. Proti rozhodnutí odvolacího správního orgánu se nelze dále odvolat.“
(www.mpsv.cz).

7.2 Invalidita a její posouzení

Invalidita je stav, který je zapříčiněn zdravotním postižením, jež musí mít charakter dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Posouzení zdravotního stavu, poklesu pracovní schopnosti i stupně invalidity provádí posudkový lékař, a to v souvislosti s řízením na žádost o invalidní důchod (Kahoun et al., 2013).

Pojištěnec je invalidní, jestliže pracovní schopnost poklesla:

- 1) **35 % až 49 %**, pak se jedná o **invaliditu prvního stupně**,
- 2) **50 % až 69 %**, pak se jedná o **invaliditu druhého stupně**,
- 3) **70 % a více**, jedná se o **invaliditu třetího stupně** (Kahoun et al., 2013).

Řízení o invalidním důchodu se zahajuje na základě písemné žádosti žadatele a žádost se předává okresní správě sociálního zabezpečení dle místa trvalého bydliště. Posudkový lékař pak zjišťuje zdravotní stav u ošetřujícího lékaře a posouzení pracovní schopnosti, který vydá posudek. Česká správa sociálního zabezpečení pak písemně vydává rozhodnutí o invalidním důchodu.

Proti rozhodnutí je možné podat opravný prostředek, jedná se o písemné námitky, které se podávají do 30 dnů ode dne oznámení rozhodnutí, kdy se občan domáhá přezkoumání výsledků zdravotního stavu. Podává se k České správě sociálního zabezpečení (Kahoun et al., 2013).

8 Cíl práce a hypotézy

8.1. Výzkumný cíl práce

Ve své práci se budu věnovat ucelenému pohledu na seniora v systému sociální politiky, tedy tomu, jak sociální systém pracuje se seniory (úřady, možnosti ulehčení formalit - docházení zaměstnanců do bydliště seniora), jak se stát stará o zaopatřené a nezaopatřené seniory, jaké sociální a aktivizační služby jim poskytuje a jestli je potřeba vytvářet nová a nová pobytová zařízení, domovinky či domovy seniorů.

Dále bych chtěla zmapovat funkční soběstačnost u vybrané skupiny seniorů - test soběstačnosti.

8.2 Výzkumné otázky

V souvislosti s cílem bakalářské práce byly stanoveny následující výzkumné otázky:

VO1: Jaké postavení má senior v dnešní společnosti, sociální politice? Lze ho ovlivnit?

VO2: Chtějí žít senioři v domácím prostředí nebo v lůžkovém zařízení?

VO3: Jak moc jsou senioři soběstační?

9 Zvolený metodologický rámec a metody

K dosažení výzkumného cíle bakalářské práce byla zvolena kvalitativní strategie. Výzkum provedu metodou dotazování a využiji techniku polostrukturovaného rozhovoru a zároveň techniku pozorování, tedy zúčastněné pozorování.

Metodolog Cresswell (1998, s. 12) in Hendl (2012, s. 46) definoval kvalitativní výzkum následovně: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“

Kvalitativní výzkum dle jeho zaměření doplňuje kvantitativní výzkum. Hlavním úkolem je odhalování neznámé skutečnosti a sociálních a sociálně psychických jevů (Nový a Surynek, 2006).

Jádro kvalitativního výzkumu je doširoka rozprostřený sběr dat bez toho, že by na začátku byly stanoveny základní proměnné. Logika kvantitativního výzkumu je induktivní, teprve po nasbírání dostatečného množství dat začíná výzkumník pátrat po pravidelnostech, které se v těchto datech vyskytují (Švaříček et al., 2014).

Dle Strausse a Corbinové (1999) in Švaříček a kol. (2014, s. 24) se metody kvalitativního přístupu „*užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nich už něco víme.*“

Jednou ze základních metod kvalitativního výzkumu je pozorování, které patří spolu s rozhovorem mezi nejstarší metody získávání psychologických poznatků (Miovský, 2006). Pozorování je jednou z nejtěžších metod sběru dat v kvalitativním výzkumu (Švaříček et al., 2014).

Práce kvalitativního výzkumníka se přirovnává k činnosti detektiva. Výzkumník analyzuje a vyhledává jakékoli informace přispívající k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry (Hendl, 2012).

Kvalitativní výzkum má své přednosti, ale také nevýhody. Mezi přednosti můžeme zařadit např. získávání podrobného popisu a vhledu při zkoumání jedince/skupiny/události, zkoumání fenoménu v přirozeném prostředí, umožnění studovat procesy a navrhopat teorie, hledání příčinných souvislostí. Nevýhodou je např. fakt, že výsledky budou snadněji ovlivněny právě výzkumníkem, je těžké v této metodě testovat hypotézy a teorie, neboť metoda je časově náročnější (Hendl, 2012).

Rozhovor je jednou z nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu a označuje se také jako hloubkový rozhovor, který lze definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu jedním badatelem za pomoci několika otevřených otázek (Švaříček, 2014).

Kvale (1996, s. 5-6) in Švaříček (2014, s. 159) definuje hloubkový rozhovor jako metodu, „*jejímž účelem je získat vyličení žitého světa dotazovaného s respektem k interpretaci významu popsanych jevů.*“

Polostrukturované rozhovory jsou jednou z nejrozšířenějších podob metod rozhovorů, protože dokáží řešit mnoho nevýhod nestrukturovaného i plně strukturovaného rozhovoru. Polostrukturované rozhovory vyžadují náročnější technickou přípravu. V tomto druhu rozhovoru si vytváříme určitá schémata, která jsou pro tazatele závazná. Schéma specifikuje okruhy otázek, na které se budeme účastníků ptát. U polostrukturovaného rozhovoru máme definované jádro rozhovoru, tzn. minimum témat a otázek, jež má tazatel za povinnost probrat. Výhodou tohoto rozhovoru je to, že dokáže eliminovat nevýhody nestrukturovaného a plně strukturovaného rozhovoru. Nevýhod tento rozhovor příliš nemá (Miovský, 2006).

10 Výběr komunikačních partnerů

Při výběru komunikačních partnerů jsem nejdříve oslovila seniory, které znám osobně a poté jsem oslovila vedení Domova pro seniory v Třeboni s prosbou o provedení rozhovoru se seniory žijícími tam.

Výzkum byl proveden v období dvou měsíců, od ledna 2017 do března 2017. S pěti komunikačními partnery jsem se sešla individuálně v jejich domácím prostředí po předchozí osobní domluvě a s třemi komunikačními partnery jsem se sešla po telefonické domluvě v Domově pro seniory v Třeboni.

Před zahájením rozhovorů jsem všechny účastníky informovala o ochraně jejich osobních údajů a zajištění anonymity, avšak bylo mi dovoleno použít jejich věk, místo bydlení, rodinný stav, počet dětí a to, jaké pobírají dávky.

Všechny rozhovory byly nahrány na audiozáznam pomocí diktafonu a jejich obsah byl doslovně přepsán (příloha č. 2).

Barthelův test soběstačnosti všichni komunikační partneři ochotně vyplnili do již vytištěného archu (příloha č. 3).

10.1 Popis cílového souboru

Cílový soubor je tvořen osmi lidmi, konkrétně osmi seniory ve věku od 56 let do 81 let. V době výzkumu bydlelo 5 komunikačních partnerů v domácím prostředí a 3 komunikační partneři v domově pro seniory. Všichni komunikační partneři mají děti. Šest komunikačních partnerů je ovdovělých a dva žijí v páru. Tři komunikační partneři pobírají starobní důchod, další tři pobírají invalidní důchod a dva nepobírají zatím žádný důchod.

Čtyři komunikační partneři nikdy nebyli klienty sociálních služeb, tři jsou nyní uživateli sociálních služeb a jeden komunikační partner byl již v minulosti uživatelem sociálních služeb.

Většina z dotazovaných seniorů byla dostatečně informovaná o sociálních službách nacházejících se v Třeboni.

Tabulka 1: Popis cílového souboru

Jméno komunikačního partnera	Věk	Rodinný stav	Počet dětí	Bydliště	Benefity/důchody/příspěvek na péči
Anna	65 let	vdova	1 dcera	dům	ID, vdovský důchod, příspěvek na mobilitu
Marie S.	72 let	vdova	2 dcery, 1 syn	dům	Starobní důchod, vdovský důchod
Jaroslava	64 let	vdaná	1 dcera a 1 syn	byt	Zatím žádný
František	56 let	ženatý	1 dcera a 1 syn	dům	Výsluha
Hana	57 let	vdova	1 syn	byt	Invalidní důchod
Marie T.	78 let	vdova	1 dcera a 2 synové	domov pro seniory	Starobní důchod, PnP IV.
Alžběta	81 let	vdova	1 dcera	domov pro seniory	Starobní důchod, PnP III.
Jana	70 let	vdova	1 syn	domov pro seniory	Invalidní důchod, PnP IV.

Zdroj: Vlastní výzkum

Pro výzkum bylo zvoleno 10 otázek rozdělených do tří oblastí.

1) Otázky týkající se současného života seniora

Hlavním cílem této oblasti bylo zjistit, kde a s kým jedinci momentálně žijí, zda sami navštěvují instituce/obchody ve svém městě, s jakou reakcí se setkávají, když vyřizují své osobní záležitosti. Součástí je také zjistit, jaký sami mají názor na svou generaci, zda si myslí, že mají výhody, a v neposlední řadě zjistit, jaké sociální benefity dostávají.

2) Otázky týkající se sociálních služeb a volnočasových aktivit

Hlavním cílem v této oblasti bylo zjistit, zda jedinci byli, jsou, nebo chtějí být uživateli sociálních služeb. Dále bylo cílem zjistit, jaká je informovanost této věkové skupiny o sociálních zařízeních v této oblasti a dále zjistit, zda navštěvují v rámci nějakého takového zařízení aktivizační programy.

3) Otázky týkající se soběstačnosti vybraného seniora

Hlavním cílem této oblasti bylo zjistit informace o soběstačnosti jednotlivců v rámci Barthelova testu soběstačnosti. Dále bylo cílem zjistit, jestli si jednotlivci sami o sobě myslí, že jsou nebo nejsou soběstační a další otázka se dotazovala na to, kde by raději strávili zbytek svého života v případě nesoběstačnosti.

10.2 Zpracování a analýza dat

Analýza kvalitativních dat je považována za nejobtížnější fázi. Přispívá k tomu velká míra volnosti výkladu jednotlivých metod, a to jak obrovské množství, které skýtají jednotlivé metody, tak zároveň nepřehledné množství variant vzniklých jejich vzájemností a nízkou standardizací dílčích postupů (Mioviský, 2006).

Pro zpracování dat a analýzu byla použita metoda vytváření trsů. Ve své publikaci Mioviský (2006, s. 221) uvádí že: „metoda vytváření trsů slouží obvykle k tomu, abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů, místa, případů atd. Tyto trsy by měly vznikat na základě vzájemné podobnosti mezi identifikovanými jednotkami. Tímto procesem vznikají obecnější zformované kategorie, jejichž zařazení do daných trsů je asociováno s určitými opakujícími se znaky atd.“

Základní princip této metody je postaven na srovnání a seskupování dat a má rozměr určité hierarchizace, neboť se v ní prostřednictvím kategorizace zvolených základních jednotek vytváří jednotky obecnější (Mioviský, 2006).

K vyhodnocení sebraných dat jsem vytvořila 10 trsů a vycházela jsem z informací, které jsem získala z provedených rozhovorů a vyplnění testů soběstačnosti.

11 Výsledky

Tabulka 2: Trs 1 - Bydlení

Komunikační partner	Dům	Byt	Domov pro seniory	S partnerem	S dětmi	Se spolubydlicí	Sám
Anna	X				X		
Marie S.	X				X		
Jaroslava		X		X			
František	X			X			
Hana		X			X		
Marie T.			X			X	
Alžběta			X			X	
Jana			X			X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Výzkum obsahoval informace týkající se současného bydlení seniorů. Z tabulky vychází informace, že tři senioři bydlí v rodinném domě, dva senioři bydlí v bytě a tři senioři žijí v Domově pro seniory v Třeboni. Z tabulky je patrné, že žádný z dotazovaných seniorů nebydlí sám.

Anna uvádí: „*Ted' momentálně žiju v Třeboni v rodinném domě spolu s dcerou, zetěm a dvěma vnoučaty - klukem a holkou. Máme dvougenerační rodinný domek se zahradou a s bazénem. V Třeboni jsem se ale nenarodila. Poté, co můj muž v roce 2009 tragicky zemřel, jsem bydlela v domě sama. Pak jsem ale upadla a zlomila jsem si nohu a nemohla jsem se o sebe starat, proto dcera s rodinou se v roce 2010 rozhodla přestěhovat sem ke mně do domu a od té doby tu žijeme společně.*“

Marie S. taktéž bydlí v rodinném domě s dcerou, jejím přítelem a třemi vnoučaty. Marie odpověděla: „*V současnosti bydlím v Třeboni, v rodinném domku s dcerou, jejím přítelem a se 3 vnoučaty - dvě holky a kluk. Bydlím v rodinném domě, který má dvě patra a já obývám horní část.*“

Paní Jaroslava bydlí v bytě s manželem a na otázku reagovala: „*Bydlíme s manželem v panelovém bytě 3+1. S manželem bydlíme sami, ale navštěvujeme naše děti a ony navštěvují zase nás. Dříve jsme bydleli v rodinném domku, který jsme napůl*

přenechali našim dvěma dětem hlavně z toho důvodu, že pro nás byl domek již velký a nevyužitý.“

Pan František bydlí s manželkou v rodinném domě a řekl: *„Ted bydlím spolu s mojí ženou v řadovém domě v Třeboni. Když naše děti studovaly, tak tu bydlely s námi, pak se ale přestěhovaly do svého.“* Paní Hana bydlí společně se svým synem, jeho přítelkyní a malým vnoučkem v panelovém bytě a na tuto otázku odpověděla: *„V současné době žiju se svým synem v bytě 4+1, který zde bydlí se svou přítelkyní a dvouletým vnoučkem. Já obývám jeden pokoj a syn s přítelkyní zbytek.“*

Paní Marie S., Alžběta a Jana v současnosti žijí v domě pro seniory s kapacitou 64 lůžek. Většina jeho obyvatel bydlí v dvoulůžkovém pokoji.

Paní Marie T. uvedla: *„Momentálně žiji v domově pro seniory. Je to dvoupatrový dům, který obývá kolem 60 lidí. Já spím a vlastně i bydlím ve dvoulůžkovém pokoji s balkonem. Bohužel nejsem na pokoji sama, jak bych si já přála. Jsem tu s paní, která nemluví, sama si nic neudělá, takže společník k ničemu. Ale umím si to tu udělat hezké, na balkoně mám stolek s židlemi, na zdi spoustu fotek rodiny (děti, vnoučata i pravnoučata), na parapetu mé milované orchideje a TV. V domově seniorů jsem již 5. rokem.“*

Paní Alžběta řekla: *„Tak teď už třetím rokem bydlím v domově pro seniory. Bydlím se svou spolubydlící, se kterou je docela sranda.“*

Paní Jana dle mého názoru nemá příliš pozitivní náhled na svou situaci, přesto mi odpověděla: *„Tak pokud vím, bydlím v Třeboni v Domově pro seniory. Jsem tu už rok. Upřímně se mi tu vůbec nelíbí, a to proto, že jsem na pokoji s paní, která strašně chrápe a vůbec je strašná. Tenhle dům je taky strašný a zájem o nás žádný.“*

Tabulka 3: Trs 2 - Návštěvnost místních institucí

Komunikační partner	Česká pošta	Úřad práce	Městský úřad	OSSZ	Obchody	Nenavštěvuje
Anna						X
Marie S.	X		X		X	
Jaroslava	X		X	X	X	
František	X	X	X		X	
Hana						X
Marie T.						X
Alžběta						X
Jana						X

Zdroj: Vlastní výzkum

Z této tabulky vyplývá, že pouze tři senioři navštěvují nejméně jednu z uvedených institucí a dojdou si sami na nákup. Zbylých pět seniorů je nenavštěvuje a zároveň nenavštěvují obchody.

Paní Anna uvedla, že kvůli svým zdravotním problémům tyto instituce/obchody již nenavštěvuje: „*Než jsem si zlomila nohu, tak jsem si všude dojela na kole sama. Dojela jsem si sama k doktorce, na nákup, na poštu nebo ke známým. Momentálně jsem ale závislá na pomoci rodiny. Jsem po nepovedené výměně kolenního kloubu, takže jsem ráda, že si dojdu sama po bytě na záchod. Cokoliv, co může dcera vyřídit bez mojí přítomnosti, zařizuje právě ona.*“

Paní Marie S. navštěvuje Českou poštu, městský úřad a také si sama obstarává nákupy, na otázku, řekla, že: „*To víš, že navštěvuji, i když je pravda, že třeba jen jednou za měsíc. Na úřad chodím tehdy, když je to nutný nebo když tam něco potřebuji, například včera jsem tam byla zaplatit popelnice a poplatek za psa. Na menší nákup chodím jednou za tři až čtyři dny.*“

Paní Jaroslava nenavštěvuje pouze úřad práce, její vyjádření na tuto otázku znělo: „*Navštěvuji všechny instituce, co jsi mi tu vyjmenovala. Na poštu chodím tak jednou nebo dvakrát za měsíc, chodím ukládat peníze. Na okresní správě sociálního zabezpečení jsem byla naposled, když sem podávala žádost o důchod, do kterého bych měla nastoupit letos v dubnu. Na úřad práce občas chodím, protože tam mám známé,*

ale to asi nemyslíš. No, a na městský úřad chodím, když je potřeba, chystám se tam příští týden, protože mi propadne občanka. Na nákupy chodím každý den, a to pro pečivo. Na větší nákupy jezdíme autem o víkendu.“

Pan František navštěvuje všechny instituce, kromě okresní správy sociálního zabezpečení, vyjádřil se takto: *„Ano, chodím jak na poštu, tak městský úřad i úřad práce. Na OSSZ jsem byl vždy jako doprovod. Když bys to chtěla podrobněji, tak jednou za měsíc určitě navštívím minimálně jednu z výše uvedených institucí. Na nákupy samozřejmě chodím, ale jednou za týden pro nezbytné potraviny.“*

Paní Hana, Marie T., Alžběta a Jana dané instituce ani obchody nenavštěvují.

Paní Hana řekla: *„Momentálně nikam nechodím, jsem schopná doplazit se pouze na WC.“*

Paní Marie T. uvedla: *„Nenavštěvuji žádné instituce, už jen proto, že mne neposlouchají nohy. Všechno tohle zajišťuje naše Míša (sociální pracovnice). Chodí na poštu, vyřizuje peníze, obstarává nákupy.“*

Paní Alžběta sdělila: *„Tak zrovna tyhle instituce nenavštěvuji, tyto věci mi obstarává buď dcera, nebo Míša, naše sociální pracovnice. Ale jelikož jsem schopná chodit a docela aktivní člověk, tak si dojdu sama třeba i pro noviny nebo nějakou tu sladkost, takže chodím vlastně na nákup.“*

A paní Jana uvedla: *„Ne nenavštěvuji.“*

Tabulka 4: Trs 3 - Chování pracovníků daných institucí vůči klientovi

Komunikační partner	Vždy ochotný/příjemný	Občas ochotný/příjemný	Vždy neochotný/nepříjemný
Anna		X	
Marie S.	X		
Jaroslava	X		
František		X	
Hana	X		
Marie T.			X
Alžběta		X	
Jana		X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tabulky vyplývá fakt, že chování pracovníků vůči klientům se značně liší.

Paní Anna se setkala jak s příjemným zážitkem, tak zároveň s negativní reakcí, uvedla: „*Jak kde. Třeba na úřadě pracuje moje kamarádka, z našeho Klubu Mája, takže ta je na mě příjemná vždy. Ale na okresní správě sociálního zabezpečení jsou skoro vždy protivný, asi proto, že jsem stará bába, nebo zrovna nemají svůj den.*“

Paní Marie S. si myslí, že se nesetkala s negativní zkušeností hlavně proto, že se snaží být k pracovníkům také příjemná, a dodala: „*Ale jo. Taký už jsem starší člověk, takže mi třeba pomáhají skrz vyplnění některých formulářů. S negativním přístupem jsem se nikdy nesetkala, možná proto, že se snažím být taky příjemná a nestěžuji si tam, jak někteří důchodci.*“

Paní Jaroslava sdílí názor, který se týká toho, že by se měli pracovníci chovat podle určitých norem a uvedla: „*Příjemný se vysloveně říct nedá. Přijde mi, že se chovali tak, jak se asi musí chovat, to znamená slušné bavení a nucený úsměv.*“

Pan František se setkal s pozitivním i negativním přístupem, avšak přiznává, že ne vždy je příjemný on, uvedl: „*Ano a to se divím, protože ne pokaždé jsem na ně příjemný já, hlavně když mi na poště říkají, že to nejde. S neochotou jsem se zatím nesetkal, ale s protivnou úřednicí konkrétně na městském úřadě (dopravní oddělení) jsem se setkal několikrát a tam, kde se dělají občanky, také moc milé úřednice nesedí.*“

Paní Hana, přestože Českou poštu, městský úřad apod. momentálně nenavštěvuje, říká, že na ni byl personál vždy příjemný a sdělila: „*Já když jsem tam chodila, tak byli*

vždy příjemný. Akorát si pamatuji, že když jsem byla naposledy na městském úřadě, tak tam byla strašně nepříjemná úřednice.“

Paní Marie T., přestože momentálně instituce nenavštěvuje, si myslí, že na staré lidi nejsou vůbec milí, konkrétně uvedla: „Co jsem v domově, tak jsem nikde nebyla. Jinak na starý lidi jsou vždycky protivný.“

Paní Alžběta se řídí následujícím heslem: „Řídím se heslem: „Jak ty ke mně, tak já k tobě“. Když na mě bude někdo milý, budu se také snažit být v pohodě. Když protivný a neochotný, tak já taky.“ Ale uvádí, že většinou se setkala s příjemným personálem.

Paní Jana si myslí, že občas je personál České pošty, městského úřadu apod. příjemný, občas nikoliv, konkrétně sdělila: „Myslím si, že je to podle toho, jak se člověk vyspí.“

Tabulka 5: Trs 4 - Postavení seniorů ve společnosti z hlediska komunikačních partnerů

Komunikační partner	Dobré	Špatné	Využívají výhod	Nevyužívají výhod
Anna	X		X	
Marie S.		X	X	
Jaroslava		X	X	
František		X		X
Hana		X	X	
Marie T.		X		X
Alžběta	X	X	X	
Jana		X		X

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato tabulka se věnuje pohledu seniora na dnešní situaci seniorů ve společnosti. Dále zjišťuje, zda sami seniori vědí o možnostech výhod pro ně a zda nějaké výhody využívají. Z tabulky je patrné, že pouze dva seniori si myslí, že se seniori v dnešní době mají ve společnosti dobře, zbylých šest seniorů si myslí, že ne.

Paní Anna si myslí, že se seniori mají v dnešní době dobře, konkrétně uvedla: „Já si myslím, že docela se o nás o seniory stát zajímá. Navýšili nám v lednu důchody.“

Paní Marie S. nevidí situaci tak růžově jako paní Anna a zastává názor, že vše souvisí se vším, na tuto otázku odpověděla: „*Co se týká našeho postavení, tak si myslím, že jsme spíš pro stát přítěž. A to hlavně proto, že stále slyším v televizi a rádiu, jak seniorům zvedli důchod, ale málokdo už řekne, že tím, že se zvedl důchod, se zvedly i ceny.*“

Stejně negativně bere postavení seniorů také paní Jaroslava, která uvedla: „*Já si myslím, že postavení zde nemáme skoro žádné. Už jen proto, že stát a politici dovolí, aby někteří senioři pomalu skončili na ulici. Vem si fakt, když budu brát důchod 10 000, tady zaplatím 7 000 za nájem, tak mi zbudou 3 000 na jídlo, léky a nějaké mé pohledávky, tak co je to za život. Tak kde pak je ten stát s tou otevřenou náručí? Nikde, oni radši cpou té nebilé menšině.*“

Pan František si myslí, že někteří senioři se mají dobře a někteří ne, sdělil: „*Asi budu skeptický, ale já si myslím, že někteří senioři jsou akorát přítěží pro společnost. Mezi námi, já na ně celý život dělal a oni maj stejně furt nějaké blbě kecy, jací jsou chudáci, že nic nezvládají.*“

Paní Hana si myslí, že některým jedincům se ustupuje. Také si ale myslí, že to, jak lidé na tuto věkovou skupinu nahlízejí, ovlivňují média, konkrétně uvedla: „*Nevím, jak bych popsala postavení seniorů ve společnosti, já jsem vždycky říkala, že seniorům se neustále ustupuje. Když jsem šla k doktorovi, vždy měli přednost ti nejstarší, i když já tam seděla dřív než oni, když jsem šla na nákup, vždy mě senioři předbíhali. Taky záleží na tom, jak lidé prezentují seniory, třeba v médiích.*“

Paní Marie T. vidí problémy starší populace v tom, že se lidé vzhledli v moderním světě a to, co bylo dříve považováno za normální, již dneska není, konkrétně sdělila: „*Já si myslím, že tím, jak stárnem, tak se přestáváme přizpůsobovat dnešní moderní společnosti. Dřív bylo normální, že staří lidé zůstávali a umírali doma obklopeni svou rodinou a dnešní doba na to není přizpůsobená, myslím tím, že dneska se nevyplatí mít starého člověka doma, protože mladí si berou hypotéky, a kdyby měli zůstat s rodiči doma, ztratí příjem.*“

Paní Alžběta si myslí, že záleží na osobnosti/schopnostech každého jedince, proto jsou v tabulce zaškrtnuté obě odpovědi. Sama sdělila: „*Já si myslím, že jde o samotného člověka. Přeci jenom, když je senior schopný, tak je i pro společnost perspektivnější, když někdo jako já bydlí v důchodku, bere invalidní důchod a příspěvek na péči, tak stát musí vynaložit na nás nějaké finance.*“

A paní Jana si myslí, že postavení seniora ve společnosti není žádné a uvedla: *„Myslím si, že na nás stát slušně řečeno kašle. Sice nám čas od času zvednou výši dávek, ale proč třeba nezajistí to, aby mohl senior být doma s rodinou. Rozhodně si myslím, že důchody v této zemi jsou směšné, léky drahé, pomůcky pro seniory také a procesy zdlouhavé.“*

Z tabulky také vyplývá, že pět seniorů využívá výhody určené pro seniory a tři senioři výhody nevyužívají.

Paní Anna uvedla: *„A co se týká těch výhod, tak si myslím, že jich je docela dost. Třeba slevy na jízdném, nižší vstupné na zámcích nebo hradech. Využívám tarif pro seniory.“*

Paní Marie S. ví o výhodách pro seniory a využívá je, sdělila: *„Výhody asi máme v tom, že máme snížené jízdné v autobusech, od vnučat vím, že třeba senioři v ČB, kterým je více jak 70 let, tak mají jízdné v městské dopravě zdarma. Já výhody využívám na různé kulturní akce.“*

Paní Jaroslava uvedla: *„Výhody, no, asi máme. Já využiji třeba slevy do divadla nebo do kina, také využiji výhody mobilních operátorů, a protože ráda jezdím na výlety, tak využiji i slevy na jízdném.“*

Pan František uvedl: *„No, jako důchodce bych si přál nějaké výhody, třeba bych uvítal nižší nájemné.“*

Paní Hana přiznala, že výhody momentálně nejsou její prioritou, řekla: *„Výhody já teď neřeším, protože se nikam nedostanu. Ale třeba mám výhodný tarif.“*

Paní Marie T. naopak vidí výhody ve volném čase, konkrétně sdělila: *„Výhody senioři ovšem mají, třeba slevy nebo různé příspěvky. Největší výhodou je samozřejmě volný čas.“*

Paní Alžběta sdělila: *„Výhoda je pro mě volný čas, slevy.“*

Paní Jana řekla: *„Výhody asi máme, ale máme i nevýhody. Výhody jsou třeba u slev na jízdné, na kulturní akce. Já nevyužívám.“*

Tabulka 6: Trs 5 - Informovanost o sociálních službách - znalost sociálních služeb v místě bydliště

Komunikační partner	Informovanost	Neinformovanost	DS	Ledax	Hospic sv. Kleofáše	Charita
Anna	X		X	X	X	X
Marie S.	X		X	X		X
Jaroslava	X		X	X	X	X
František	X		X	X		X
Hana	X		X	X	X	X
Marie T.	X		X	X		
Alžběta	X		X	X		X
Jana		X				

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato tabulka se týká informovanosti a znalosti sociálních služeb poskytovaných v okolí respondentů. Z tabulky je na první pohled patrné, že kromě jednoho jedince všichni senioři znají síť sociálních služeb ve svém okolí.

Z tabulky také vyplývá, že všichni senioři kromě paní Jany vědí, že v jejich okolí se nachází domov pro seniory a pečovatelská služba LEDAX. Kromě paní Marie a paní Jany ví ostatní dotazovaní, že je zde charita a tři senioři jsou taktéž informovaní o existenci Hospicové péče sv. Kleofáše.

Paní Anna je dostatečně informovaná o síti sociálních služeb, uvedla: „*V Třeboni je jich několik. Asi 450 metrů od našeho domu je domov pro seniory, vím to, protože jsem tam asi před 15 lety pracovala. Pak je tu pečovatelská služba s pečovatelským domem, pak tu máme charitu a to je asi tak všechno, jo vlastně teď u pošty je nějaká služba týkající se umírajících.*“

Z mého pohledu je paní Marie S. taktéž dobře informovaná, přestože neví/nevzpomněla si na Hospic sv. Kleofáše, následně uvedla: „*Propagace není žádná. Myslím, že je tu charita, pak je zde ta pečovatelská služba a u hřbitova je domov důchodců.*“

Také paní Jaroslava zná dobře síť sociálních služeb ve svém okolí a sdělila: „*Jsou tu dva pečovatelské domy, domov pro seniory, charita, pečovatelská služba a hospic. Pak je tu chráněné bydlení pro znevýhodněné ženy.*“

Pan František přiznal, že se o sociální služby moc nezajímá, ale i tak ví o třech zařízeních a řekl: „*Snad jen vím, že je tady domov pro seniory, který je blízko nových lázní a pečovatelská služba a asi i charita, když tu jsou ty žluté charitativní kontejnery na oblečení.*“

Paní Hana má přehled o těchto zařízeních a sama uvedla: „*Tak o tomhle si myslím, že mám přehled. Tak první je LEDAX, což je pečovatelská služba, pak je tu domov pro seniory, asi před dvěma roky vznikla zde hospicová péče, pak nevím, zda to tam patří, ale paní Kuchyňková má domácí péči a pak je nově postavené chráněné bydlení pro postižené ženy.*“

Paní Marie T. uvedla: „*Domov seniorů, ve kterém bydlím a pak vím, že je tu pečovatelská služba.*“

Paní Alžběta uvedla: „*Tak v okolí je několik zařízení. Je tu ta pečovatelská služba LEDAX, která je u knihovny, tenhle domov pro seniory, pak je tu charita a asi jich je tu více.*“

Paní Jana není vůbec informovaná a o informace nemá ani zájem, řekla: „*Nevím a nezajímám se o to.*“

Tabulka 7: Trs 6 - Využití sociálních služeb

Komunikační partner	Uživatel sociálních služeb	Není uživatelem sociálních služeb	Byl/a uživatelem sociálních služeb	Chce být uživatelem sociálních služeb	Vybudování nových prostor
Anna		X		X	X
Marie S.		X			
Jaroslava		X		X	X
František		X			
Hana			X	X	X
Marie T.	X				X
Alžběta	X		X		X
Jana	X				

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka se týká využití sociálních služeb. Z tabulky plyne, že pět jedinců v současné době není uživateli sociálních služeb a tři v současné době využívají sociální služby. Tabulka je také zaměřena na budoucnost, týká se možnosti využívat sociálních služeb a rozšířit sociální služby v dané lokalitě.

Paní Anna nikdy nebyla uživatelem sociálních služeb, avšak v případě, kdy to bude nezbytné, by chtěla využívat tyto služby a sdělila: „*Nebyla, a to ani tehdy, kdy jsem si zlomila tu nohu. Ale uvažuji jednou o tom, kdybych zůstala ležet, chtěla bych do nějakého ústavu, abych nebyla přítěží pro svou dceru.*“ Dále sdělila názor na rozšíření služeb: „*No já si myslím, že by zde mohl být ještě jeden dům pro seniory, slyšela jsem totiž, že na tenhle, co tu je, je čekací doba až 3 roky, než se uvolní místo.*“

Paní Marie S. také nikdy nebyla uživatelem sociálních služeb, řekla: „*Ne, nikdy sem tyto služby nevyužívala a ani se zatím nechystám.*“ Její názor na rozšíření sociálních služeb zní: „*Jestli by jich tu mělo být víc, tak to ti po pravdě řeknu, že nevím, protože, když to nepotřebuji, tak se o to nezajímám.*“

Paní Jaroslava nebyla uživatelem sociálních služeb, ale do budoucnosti o nich uvažuje, sdělila: „*Zatím ne. Ale s manželem uvažujeme o tom, že bychom si přes pečovatelskou službu zařídili obědy, protože to vyjde levněji, než kdybych to vařila doma sama.*“ Názor na rozšíření sociálních služeb má: „*Myslím si, že ano a místo zimního stadionu by mělo město investovat do vybudování klidně i menšího domu pro seniory, nebo nějaké služby, kam by mohli senioři docházet přes den.*“

Pan František taktéž nebyl nikdy uživatelem sociálních služeb, avšak využil by je v případě terénní formy, uvedl: „*Nebyl a co jsem slyšel od známých, nechovají se tam zrovna moc dobře. Takže pokud bych chtěl nějakou službu využít, tak jedině nějakou, která přijde k nám domů.*“ Názor na rozšíření služeb má tento: „*Mezi námi nikdo své sociální služby tady neprezentuje, nikdy jsem ve schránce nenašel letáčky, možná se jednou za čas objeví něco v našich Třeboňských novinách. Proto ti ani nedokážu odpovědět na to, jestli jich tu je hodně nebo málo.*“

Paní Hana byla uživatelem a do budoucna by také ráda byla uživatelem sociálních služeb, konkrétně uvedla: „*Bydlela jsem v pečovatelském domě a využívala jsem služeb pečovatelské služby LEDAX - dovoz obědů, doprovod k lékaři, nakupování a praní. Tak nějak doufám, že se uvolní místo a budu bydlet v domově pro seniory.*“ Názor na rozšíření těchto služeb má: „*Můj názor to stejně nezajistí, ale myslím si, že proč ne, když chtějí vybudovat školky na vesnicích, tak by mohlo být i víc zařízení pro seniory.*“

Paní Marie T. je uživatelem sociálních služeb v současné době a rozšíření by uvítala, sdělila: „*Tak jsem teď uživatelem, ne? Jmenuje se to domov pro seniory. Myslím si, že by tu mohlo jich být více proto, že je o tyto služby tady zájem.*“

Paní Alžběta je také v současnosti uživatelem sociálních služeb, rozšíření by také uvítala, uvedla: „*Než jsem začala bydlet tady v domově, tak jsem využívala nějakou dobu pečovatelskou službu, hlavně donášku obědů. Teď jsem v domově pro seniory. Přesně nevím, kolik je tu sociálních zařízení, ale třeba mne mrzí, že tu není žádné centrum pro seniory, kam bychom si mohli jít popovídat.*“

Paní Jana je uživatelem sociálních služeb v této době a názor na rozšíření nemá, uvedla: „*Jsem vlastně teďkom uživatelem domova pro seniory.*“

Tabulka 8: Trs 7 - Volnočasové aktivity komunikačních partnerů

Komunikační partner	Kulturní akce	V domácím prostředí	Ruční práce, pletení	Moderní technologie (PC, TV)	Pohybové aktivity	V zařízení pro ně určené
Anna		X	X	X		
Marie S.	X	X			X	
Jaroslava		X	X	X	X	
František		X			X	
Hana			X			
Marie T.				X		X
Alžběta				X	X	X
Jana						X

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato tabulka se zaměřuje na volnočasové aktivity, které vyplňují seniorům volný čas. Z tabulky vyplývá, že všichni dotazovaní tráví účelově svůj volný čas.

Paní Anna tráví volný čas v prostředí domova, věnuje se ručním pracím, konkrétně uvedla: „*Poslední rok, co skoro pořád musím ležet, začala jsem plést, háčkovat, více luštit křížovky a hlavně hodně čtu. Podívám se také ráda na televizi na seriály.*“

Paní Marie S. tráví svůj volný čas v domácím prostředí, provádí pohybové aktivity, konkrétně sdělila: „*V zimě luštím křížovky, když je venku hezký počasí trávím 3/4 dne*

venku, jezdím na kole, jezdím po výletech, okopávám záhony, takže já aktivity v zařízení vyhledávat nemusím. “

Paní Jaroslava také svůj volný čas tráví doma, baví ji ruční práce nebo sportovní aktivity, konkrétně sdělila: *„Sportuji, zajdu do kina nebo divadla, háčkuji, baví mne sudoku.“*

Pan František také tráví svůj volný čas v domácím prostředí, konkrétně uvedl: *„Mou největší volnočasovou aktivitou bude vnouče, které se má v květnu narodit. Jinak čas také trávím na zahradě, doma posiluji.“*

Paní Hana také tráví volný čas doma, konkrétně sdělila: *„Luštím ráda křížovky, občas si přečtu pěknou knížku nebo sleduji televizi.“*

Paní Marie T. využívá volnočasové aktivity v rámci domova pro seniory, konkrétně uvedla: *„V domově máme přímo aktivizační pracovníci a svou aktivizační dílnu. Myslím si, že máme aktivit dost. Ke každému období máme nějakou aktivitu. Na Velikonoce pečeme beránky nebo mazance, háčujeme vajíčka. Na Vánoce pečeme vánočky a cukroví. Jinak také v dílně vyšíváme, šijeme kabelky, které prodáváme. Zaměřujeme se i na jemnou motoriku. Také máme místnost, kde se nachází velká televize, kde nám pouští filmy, je zde počítač s internetem a rotoped a masážní lehátko. Další aktivitou jsou pak naši mazlíčci - králík Pepa a Sandra, papoušci a morče. Sama ráda čtu, háčkuji ponožky nebo luštím.“*

Paní Alžběta využívá volnočasové aktivity v rámci domova pro seniory, konkrétně uvedla: *„Každý druhý den chodím do naší dílny, co máme v podkroví. Je to tam fajn, uděláme si tam kávu, většinou i máme nějakou buchtu. Já třeba ráda háčkuji a pletu. V dílně pak občas i pečeme, vytváříme dekorace na svátky. Dílna funguje dopoledne a odpoledne pak máme filmové dny. Dochází k nám také paní s pejskem, cvičíme paměť a zpíváme. Když je pěkné počasí a teplo venku, chodíme na zahradu. Pak máme místnost s televizí. Vše se mi líbí a nevadí mi.“*

Paní Jana také využívá volnočasové aktivity v rámci domova pro seniory, konkrétně uvedla: *„Navštěvuji pouze aktivity, které nabízí tohle zařízení. Jiné aktivity nemám.“*

Tabulka 9: Trs 8 - Pobírání sociálních dávek

Komunikační partner	Starobní důchod	Invalidní důchod	Vdovský/vdovecký důchod	Zatím žádný důchod	Příspěvek na péči	Příspěvek na mobilitu
Anna		X	X			X
Marie S.	X		X			
Jaroslava	X					
František				X		
Hana		X	X		X	X
Marie T.	X				X	
Alžběta	X				X	
Jana		X			X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato tabulka se zaměřuje na pobírání důchodů a příspěvků dotazovanými. Z tabulky je patrné, že všichni dotazovaní, kromě pana Františka, pobírají nějaké sociální benefity/příspěvky.

Paní Anna pobírá invalidní důchod pro invaliditu III. stupně a zároveň s ním pobírá vdovský důchod, jelikož se dopravuje, je jí vyplácen i příspěvek na mobilitu, konkrétně uvedla: *„Beru invalidní důchod a k tomu vdovský důchod. Ještě pobírám příspěvek na mobilitu.“*

Paní Marie S. pobírá starobní důchod a zároveň vdovský důchod, konkrétně uvedla: *„Beru akorát starobní důchod a k tomu vdovský důchod.“*

Paní Jaroslava v této době už pobírá starobní důchod a sdělila: *„Ještě neberu žádný důchod, ale od března budu brát starobní.“*

Pan František jako jediný nepobírá žádné sociální příspěvky ani benefity. Pracoval jako voják z povolání a odešel do výsluhy, takže pobírá vojenskou výsluhu a sdělil: *„Tím, že jsem voják z povolání, tak beru výsluhu a jsem doma.“*

Paní Hana pobírá všechny z uvedených sociálních příspěvků a benefitů, konkrétně: *„Ano, pobírám invalidní důchod pro III. stupeň, a proto beru stále ještě vdovský důchod. Beru taky ten příspěvek na mobilitu, ty 400 Kč za měsíc. A od prosince beru příspěvek na péči - těžká závislost.“*

Paní Marie T. pobírá starobní důchod a zároveň příspěvek na péči, konkrétně odpověděla: „*Mám příspěvek na péči, ten největší, co jde. Také беру starobní důchod.*“

Paní Alžběta také pobírá starobní důchod a příspěvek na péči a sdělila: „*Beru starobní důchod a mám i příspěvek na péči, ve III. stupni.*“

Paní Jana pobírá invalidní důchod a příspěvek na péči a odpověděla: „*Beru invalidní důchod a příspěvek na péči ve IV. stupni.*“

Tabulka 10: Trs 9 - Soběstačnost

Komunikační partner	Považuje se za soběstačného	Považuje se za nesoběstačného	Nezávislý dle testu	Lehká závislost dle testu	Středně těžká závislost dle testu	Vysoká závislost dle testu
Anna		X		X		
Marie S.	X		X			
Jaroslava	X		X			
František	X		X			
Hana		X			X	
Marie T.	X				X	
Alžběta	X			X		
Jana	X					X

Zdroj: Vlastní výzkum

Cílem výzkumu bylo také zjistit soběstačnost jednotlivých dotazovaných. Výzkum měl konkrétně zjistit mínění jedinců o vlastní soběstačnosti a dále zjistit, zda tomu tak skutečně je pomocí testu soběstačnosti (příloha č. 3).

Z tabulky vyplývá, že šest seniorů si myslí, že jsou soběstační a dva si myslí, že soběstační nejsou.

Paní Anna si myslí, že je nesoběstačná a tento fakt vyplynul také z vyplněného testu soběstačnosti, který ukázal lehkou závislost, konkrétně paní uvedla: „*Ted' už jsem odkázána na pomoc rodiny, ale doufám, že po operaci toho kolene, která mě čeká někdy v březnu, budu moct aspoň chodit na ty procházky.*“

Paní Marie S. si myslí, že je soběstačná a výsledky testu soběstačnosti to potvrdily, k tomu sdělila: „*Považuji se za plně samostatného člověka. Uvařím si nebo si něco*

upeču, zatopím, uklidím si, postarám se o vnoučata, obstarám slepice a králíky, dojedu si na kole na nákup, když potřebuji něco si vyřídit, tak si to sama taky vyřídím.“

Také paní Jaroslava uvedla svůj názor, že je soběstačná a test soběstačnosti to také potvrdil, konkrétně uvedla: *„Jsem samostatná ve všem.“*

Pan František mi sdělil, že si myslí, že je plně soběstačný a test soběstačnosti to potvrdil, sdělil následující: *„Jsem samostatný. Vše si zařídím sám. Nakoupit si dojedeme, o domácnost se taky postarám. Jsme s manželkou oba aktivní lidé, kteří se nebojí jak zimních, tak letních sportů.“*

Paní Hana uvedla, že se cítí nesoběstačná, po vyplnění testu soběstačnosti vyšel výsledek „středně těžká závislost“, konkrétně mi sdělila: *„Jsem odkázána alespoň částečně na pomoc Verči a Honzíka.“*

Paní Marie T. zastává názor, že je soběstačná, avšak výsledek testu ukazuje středně těžkou závislost, sama uvedla: *„Tak já si myslím, že samostatná jsem, akorát mi musí někdo nakoupit.“*

Paní Alžběta také zastává názor, že je soběstačná, ale výsledek testu ukázal lehkou závislost, konkrétně uvedla: *„Jsem samostatná, ale jak v jaké situaci. Osobní záležitosti nechávám na rodině.“*

Paní Jana taktéž uvedla informaci, že si myslí, že je soběstačná, ale výsledek testu byl vyhodnocen jako vysoká závislost, konkrétně odpověděla: *„Jezdím na vozíčku a mám jen pravou nohu, takže v chůzi, koupání jsem nesamostatná.“*

Tabulka 11: Trs 10 - Představa života v případě nesoběstačnosti

Komunikační partner	Domácí prostředí s rodinou	Ústavní zařízení	Nevyjádřil/a se
Anna	X		
Marie S.	X	X	
Jaroslava	X		
František	X		
Hana		X	X
Marie T.		X	
Alžběta		X	
Jana	X		

Zdroj: Vlastní výzkum

Poslední tabulka se zaměřuje na budoucnost dotazovaných. Týká se představy a způsobu života v případě jejich nesoběstačnosti.

Z tabulky vyplývá, že pět seniorů by chtělo strávit zbytek svého života v domácím prostředí a tři senioři v ústavním zařízení.

Paní Anna uvedla: „*Přála bych si ho strávit doma se svou rodinou, ale vím, že pokud by jsem se stala ležákem, nechtěla bych, aby moje rodina tím trpěla, takže bych pak radši strávila v nějakém ústavu.*“

Paní Marie S. uvedla: „*Chtěla bych asi být doma, no, a kdyby to nešlo, tak třeba v domově důchodců.*“

Paní Jaroslava sdělila: „*Chtěla bych se vrátit zpět do domu a byla bych ráda, kdyby mne děti zabezpečily.*“

Pan František řekl: „*Doma s manželkou a dětmi. Naše děti nám vždy slibovaly, že se o nás postarají a nikdy nedovolí, abychom skončili v nějakém domově pro důchodce nebo v ústavu, tak snad to tak i bude.*“

Paní Hana uvedla: „*Já ti to řeknu upřímně, říkala jsem to už i Honzíkovi s Verčou. Kdybych se měla stát ležákem, který by jedl kašovitou stravu, radši bych si sáhla na život, než abych byla někomu přítěží.*“

Paní Marie T. sdělila: „*Já svůj zbytek života strávím tady v domově. I když neříkám, že bych nechtěla být doma s dětmi, vnoučaty, avšak nechci jim přidělovat starosti.*“

Paní Alžběta uvedla: „*Klidně i tady v domově, ale za přítomnosti nejbližších.*“

Paní Jana řekla: „*Přála bych si strašně moc být se synem a vnoučaty, ale to se mi stejně nesplní.*“

12 Diskuse

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jakou roli mají senioři v dnešní společnosti, jak sociální systém pracuje se seniory a jak je stát zabezpečuje v případě potřeby. Dále práce zjišťovala, jaké jsou jim umožňovány volnočasové aktivity, a jaká je potřeba vytvářet nová sociální zařízení. Cílový soubor byl tvořen osmi seniory žijícími v domácím prostředí i v zařízení sociálních služeb. Tento cílový soubor jsem si zvolila proto, že mě zajímal pohled a názor lidí žijících v domácím prostředí a náhled jedinců žijících v zařízení sociálních služeb.

K zodpovězení cíle mé bakalářské práce byly stanoveny tři výzkumné otázky. První výzkumná otázka se zabývá postavením seniorů ve společnosti/sociální politice. Druhá výzkumná otázka se týká budoucnosti, konkrétně toho, kde chtějí senioři žít, a třetí výzkumná otázka se zaměřuje na zmapování soběstačnosti vybrané skupiny seniorů. K dosažení výzkumného cíle byla stanovena kvalitativní strategie, použitou metodou je metoda dotazování, technikou je polostrukturovaný rozhovor.

V diskusi jsou vyhodnoceny výsledky, které byly získány zhodnocením polostrukturovaného rozhovoru s oslovenými komunikačními partnery. Pro výzkum byly stanoveny tři pevně dané okruhy, na jejichž základě bylo stanoveno deset otázek.

V prvním okruhu byly zjišťovány informace týkající se současného života seniora, tedy současného bydlení, navštěvování institucí (OSSZ, ÚP), reakce pracovníků těchto institucí, postavení seniora ve společnosti. První okruh je tvořen čtyřmi otázkami. V první otázce, která se týkala současného bydlení, byla zjištěna informace, že pět respondentů bydlí v domácím prostředí a tři v zařízení sociálních služeb, dále se pomocí této otázky podařilo zjistit, že všichni bydlí s někým, ať už s partnerem, dětmi nebo spolubydlicí. Druhá otázka v tomto okruhu se týkala návštěvnosti místních institucí (ÚP, OSSZ, obchody, potraviny). Z výzkumu vyplynulo, že tyto instituce nenavštěvují lidé žijící v sociálním zařízení. Třetí otázka souvisí s chováním pracovníků daných institucí, a to hlavně z pohledu ochoty a příjemného vystupování. Z výzkumu jednoznačně nevyplynulo, zda se pracovníci chovají vždy mile a ochotně. Nejčastěji ovšem jedinci uvedli, že se občas setkají s příjemnou reakcí a občas s nepříjemnou reakcí. Čtvrtá otázka v tomto okruhu se týkala postavení seniorů ve společnosti z pohledu seniorů. Respondenti jsou přesvědčeni, že ve společnosti nemají postavení žádné.

Ve druhém okruhu byly zjišťovány informace týkající se využívání sociálních služeb a informovanosti o nich, trávení volného času a pobírání dávek. Druhý okruh tedy zahrnoval taktéž čtyři otázky. První otázka se zabývala informovaností o sociálních službách. Informovanost dotazovaných seniorů je výborná jak z hlediska názvů, tak míst, kde se nacházejí. Z mého pohledu jsem čekala jiné informace, než které vyplynuly z výzkumu. Dle mého názoru nejsou sociální služby v této oblasti dostatečně prezentovány - v novinách, letáčcích apod. Avšak myslím si, že informovanost seniorů pramení z návštěvnosti míst, v jejichž blízkosti se tyto služby a zařízení nachází, nebo od praktických lékařů. Druhá otázka se týkala využití sociálních služeb a s tím související dostatek těchto zařízení v okolí. Výzkum ukázal, že pět seniorů má zkušenosti s využíváním sociálních služeb. Druhá část otázky se týká toho, zda si senioři myslí, že by bylo třeba vybudovat další sociální zařízení pro seniory. Většina z dotazovaných si myslí, že ano. Já jejich názor sdílím. Myslím si, že by se zde měl vybudovat ještě jeden domov pro seniory. Ze své praxe, kterou jsem prováděla v DS Třeboň, vím, že čekací doba je kolem tří let a o tento domov je obrovský zájem nejenom místních lidí, ale i lidí z okolních vesnic. Problém je však v nedostatku místa a město upřednostňuje vybudování sportovních areálů. Třetí otázka se zabývala volnočasovými aktivitami, které senioři upřednostňují. Výzkum ukázal, že všichni zúčastnění nějakým způsobem svůj volný čas efektivně využívají. Čtvrtá otázka se týká zjištění toho, jaké sociální benefity senioři pobírají.

Třetí okruh se zaměřuje na zjištění soběstačnosti vybrané skupiny seniorů. Poslední okruh zahrnoval dvě otázky a vyplnění Barthelova testu soběstačnosti. První otázka se týkala míry soběstačnosti z jejich vlastního pohledu. Pouze dva senioři uvedli, že si myslí, že jsou nesoběstační, avšak po vyplnění testu se ukázalo, že nesoběstačných, byť částečně, je pět seniorů. Tento výsledek mě donutil o této informaci přemýšlet a dospěla jsem k názoru, že se někteří z dotazovaných přeceňují a nedokáží/nechtějí si připustit opak svého názoru. Druhá otázka se týkala budoucnosti, konkrétně představy seniorů, kde by chtěli zůstat v případě, že by se stali nesoběstačnými. Myslela jsem si, že tato odpověď bude jednoznačná, avšak výzkum ukázal, že pět seniorů by chtělo strávit zbytek svého života s rodinou a tři senioři v ústavním zařízení. Dle mého názoru, přístupu státu i společnosti si myslím, že 3/4 seniorů, kteří jsou/budou nesoběstační, nakonec stráví zbytek svého života v zařízení pro ně určené.

V poslední části diskuse se budu zabývat odpověďmi na výzkumné otázky. Jak již bylo uvedeno, byly zvoleny tři výzkumné otázky. První výzkumná otázka se týká postavení seniorů ve společnosti/sociální politice a zda ho lze ovlivnit. Druhá výzkumná otázka se týká představy seniorů o bydlení/žití. Třetí výzkumná otázka se týká soběstačnosti vybrané skupiny seniorů.

První výzkumná otázka, týkající se postavení seniorů ve společnosti, se mi jevila jako nejtěžší. Z výzkumu vyplynulo, že všichni dotazovaní, kromě jednoho, si myslí, že ve společnosti mají špatné nebo žádné postavení. Někteří z nich uvádějí, že jsou pro stát spíše přítěží, nebo že se přestali přizpůsobovat moderní době. Objevil se zde i názor, že jde o samotného člověka, nebo že jsou nízké důchody, drahé léky, drahé poplatky za bydlení aj. Já si myslím, že by se měli senioři chránit. Přeci jenom jsou dle mého názoru nejohroženější skupinou. Z médií slyšíme stále častěji, že seniory někdo napadl, ublížil jim, okradl je a v podstatě se jim nedostává potřebné pomoci. Proto si myslím, že respondenti uvedli takové názory. Důležitým aspektem je také to, jak je veřejnosti tato část populace představována v médiích. Co se týká bydlení, myslím si, že by se měla tato oblast více podporovat, aby nemuseli senioři nedobrovolně opouštět svá obydlí. Nemyslím si však, že by neměli žádné postavení. Senioři mají například spoustu výhod, které mohou využívat, různé slevy na jízdné, slevy na kulturní akce, výhodné telefonní tarify. Setkávám se také se situacemi, kdy u doktora, na úřadě, v obchodě se dává seniorům přednost. Druhá část otázky se týkala ovlivnění situace postavení seniorů ve společnosti. Z výzkumu vyplynula informace, že to není možné. Myslím si, že na místní úrovni to ovlivnit lze, avšak musí se toho účastnit lidé, kteří mají moc.

Druhá výzkumná otázka se zabývá představou o bydlení. Domnívám se, že většina seniorů, svůj život završí v nějakém sociálním zařízení. Dříve bylo normální, že senior žil celý svůj život s rodinou ve společné domácnosti, také v okruhu své rodiny zemřel. V dnešní době se tento stav často nevidí a senioři žijí buď sami, nebo v nějakém sociálním zařízení. Myslím si, že tato situace nastala díky finanční problematice. Málokteré děti opustí dobře placenou práci a starají se o svého rodiče nebo prarodiče za příspěvek, který nepokryje nic. Z výzkumu vyplynulo, že více než polovina dotazovaných by chtěla strávit zbytek svého života s rodinou, avšak objevila se zde informace, že by chtěla jedna respondentka žít s rodinou pouze v případě, kdy by se o sebe dokázala postarat sama. Zbylí respondenti uvedli, že by chtěli strávit zbytek svého života v nějakém ústavním zařízení.

Třetí výzkumná otázka se věnovala zjištění soběstačnosti u vybrané skupiny seniorů. Byl zde použit Barthelův test soběstačnosti, který má 10 okruhů - přijímání potravy a tekutin, oblékání se, koupání se, osobní hygiena, kontinence moči, kontinence stolice, použití WC, přesun na lůžko/židli, chůze po rovině a chůze po schodech. U každé této oblasti nalezneme bodové skóre. Bodová škála je 10 b., 5 b., 0 b. a u chůze po rovině a chůze po schodech je rozšířena na 15 b. Podle počtu sečtených bodů lze určit 4 stupně závislosti - nezávislý (96-100 bodů), lehká závislost (65-95 bodů), středně těžká závislost (45-60 bodů) a vysoká závislost (0-40 bodů). Dále zde byla využita otázka, která se týkala stupně soběstačnosti přímo z pohledu daného seniora. Z výsledků testu vyplynulo, že šest seniorů si o sobě myslí, že jsou soběstační, avšak test to potvrdil u tří z nich. Dva senioři uvedli svou nesoběstačnost, která zároveň vyšla v testu. Při rozhovoru se seniory mě následné výsledky výzkumu překvapily. Přemýšlela jsem, proč uvedli informace, které nebyly dle výsledku testu pravdivé. Dospěla jsem k tomu, že si třeba svůj stav nechtějí připustit a myslí si, že když se sami najedí nebo si dojdou na WC, jsou soběstační. Možná, že se i stydí za svůj momentální stav, nebo mi nechtěli odpovědět. Zároveň si myslím, že záleží na každém jedinci. Jejich subjektivní pocit jim nelze vyvrátit, na druhou stranu je však dobře, že mají své mínění, alespoň se neutápí ve výčitkách z duševního stresu.

13 Závěr

Bakalářská práce s názvem „Specifika péče o seniory“ se věnuje problematice postavení seniorů ve společnosti, možnostem, které dnešní senioři mají, přístupu a komunikace se seniory a trávení volného času. Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký je pohled na seniora v systému sociální politiky, tedy to, jak sociální systém pracuje se seniory (úřady, možnosti ulehčení formalit - docházení zaměstnanců do bydliště seniora), jak se stát stará o zaopatřené a nezaopatřené seniory, jaké sociální a aktivizační služby jim poskytuje a jaká je potřeba vytvářet nová a pobytová zařízení určená pro seniory. Dále jsem chtěla zmapovat funkční soběstačnost u vybrané skupiny seniorů za pomoci Barthelova testu soběstačnosti. Pro zjištění hlavního cíle byly stanoveny tři výzkumné otázky. První výzkumná otázka měla odhalit postavení seniorů v dnešní společnosti, a zda ho sami mohou ovlivnit. Druhou výzkumnou otázkou byla snaha zjistit, kde jedinci chtějí žít. Třetí výzkumnou otázkou bylo zjistit soběstačnost dotazovaných seniorů. K dosažení výzkumného cíle byla stanovena kvalitativní strategie. Byla použita metoda dotazování s technikou polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly provedeny s osmi seniory. Jedná se o sedm žen a jednoho muže ve věku 56-81 let. Pět rozhovorů proběhlo v přirozeném prostředí seniorů a tři rozhovory v domově pro seniory. Výzkum byl prováděn v období od ledna 2017 do března 2017. Všichni komunikační partneři mají děti. Šest komunikačních partnerů je ovdovělých a dva žijí v páru. Čtyři komunikační partneři pobírají starobní důchod, další tři pobírají invalidní důchod a dva nepobírají zatím žádný důchod. Čtyři komunikační partneři nikdy nebyli klienty sociálních služeb, tři jsou nyní uživateli sociálních služeb a jeden komunikační partner byl již v minulosti uživatelem sociálních služeb. Před zahájením rozhovorů jsem všechny účastníky informovala o ochraně jejich osobních údajů a zajištění anonymity, avšak bylo mi dovoleno použít jejich věk, místo bydlení, rodinný stav, počet dětí a to, jaké pobírají dávky. Všechny rozhovory byly nahrány na audiozáznam pomocí diktafonu a jejich obsah byl doslovně přepsán (příloha č. 2). Součástí výzkumu byl Barthelův test soběstačnosti, který všichni komunikační partneři ochotně vyplnili do již vytištěného archu (příloha č. 3).

Výzkum přinesl čekané, ale i nečekané poznatky. Překvapujícím poznatkem byla dobrá informovanost dotazovaných seniorů o síti sociálních služeb hlavně proto, že se sociální služby moc neprezentují. Dalším překvapujícím zjištěním bylo, že většina z dotazovaných seniorů je pro vybudování nových prostor určených pro sociální služby.

Výzkum dále také přinesl i výsledek, který jsem osobně očekávala. Tím je názor dotazovaných na nedobré postavení seniorů ve společnosti.

14 Seznam literatury

1. 2006. *DESATERO komunikace se seniory (geriatrickými pacienty) se zdravotním postižením*. [online]. Praha: Národní rada osob se zdravotním postižením [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/poradenstvi-sluzby/desatero-pro-komunikaci-s-ozp/355-desatero-komunikace-se-seniory-geriatrickymi-pacienty-se-zdravotnim-postizenim.html>
2. ČELEDOVÁ, L. et al., 2016. *Úvod do gerontologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3404-3.
3. ČEVELA, R. et al., 2010. *Posudkové lékařství: vybrané kapitoly*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3285-5.
4. ČEVELA, R. et al., 2012. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada. 263 s. ISBN 978-80-247-3901-4.
5. DE VITO, J., A., 2008. *Základy mezilidské komunikace*. 6. vydání. Praha: Grada. 502 s. ISBN 978-80-247-2018-0.
6. DUKOVÁ, I. et al., 2013. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vydání. Praha: Grada. 200 s. ISBN 978-80-247-3880-2.
7. DVOŘÁČKOVÁ, D., 2012. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. 1. vydání. Praha: Grada. 112 s. ISBN 978-80-247-4138-3.
8. FRETER, S.; GORDON, J.; MALLERY, L., 2009. Development and Evaluation of a Mandatory Course in Geriatric Medicine for Fourth Year Medical Students. *Medical Education Online* [online]. 11(1), 4613- [cit. 2017-03-05]. ISSN 1087-2981. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/meo.v11i.4613>
9. GILLERNOVÁ, I., 2001. *Základy společenských věd. Základy psychologie, sociologie*. 3. vydání. Praha: Fortuna. 157 s. ISBN 80-7168-749-9.
10. HENDL, J., 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vydání. Praha: Portál. 408 s. ISBN 978-80-262-0219-6.
11. HOFBAUER, B., 2004. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vydání. Praha: Portál. 174 s. ISBN 80-7178-927-5.
12. HOLCZEROVÁ, V.; DVOŘÁČKOVÁ, D., 2013. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada. 100 s. ISBN 978-80-247-4697-5.
13. JANKOVSKÝ, J., 2003. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Triton. 223 s. ISBN 80-7254-329-6.

14. JANOUSĚK, J., 2015. *Psychologické základy verbální komunikace: projevy psychických funkcí ve verbální komunikaci, významová dynamika a struktura komunikačního aktu, komunikace písemná, ženská, mužská, virtuální, vnitřní kooperace a vnitřní řeč ve verbální komunikaci*. 1. vydání. Praha: Grada. 382 s. ISBN 978-80-247-4295-3.
15. KAHOUN, V., 2013. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Triton. 466 s. ISBN 978-80-7387-733-0.
16. KALVACH, Z. et al., 2008. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. 1. vydání. Praha: Grada. 336 s. ISBN 978-80-247-2490-4.
17. KALVACH, Z., 2004. *Geriatric a gerontologie*. 1. vydání. Praha: Grada. 861 s. ISBN 80-247-0548-6.
18. KALVACH, Z.; ONDERKOVÁ, A., 2006. *Stáří: pojetí geriatrického pacienta a jeho problémů v ošetrovatelské praxi*. 1. vydání. Praha: Galén. 44 s. ISBN 80-726-2455-5.
19. KELNAROVÁ, J.; MATĚJKOVÁ, E., 2014. *Psychologie a komunikace pro zdravotnické asistenty - 4. ročník*. 2. přeprac. a dopl. vydání. Praha: Grada. 144 s. ISBN 978-80-247-5203-7.
20. KLEVETOVÁ, D.; DLABALOVÁ, I., 2008. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vydání. Praha: Grada. 202 s. ISBN 978-80-247-2169-9.
21. KNAUSOVÁ, I., 2005. *Vybrané kapitoly ze sociální politiky*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého. 85 s. ISBN 978-80-244-1021-0.
22. KREBS, V. et al., 2015. *Sociální politika*. 6. aktualiz. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 504 s. ISBN 978-80-7478-921-2.
23. LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
24. LEE, A., R., 2016. Psychological proximity to issues of the elderly: The role of age-morphing technology in campaigns for the elderly. *Computers in Human Behavior* [online]. 2016, 69, 311-323 [cit. 2017-03-05]. ISSN 07475632. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0747563216308743>

25. LÓPEZ-SINTAS, J.; GHARAMAN, A.; PÉREZ RUBIALES, E., 2016. Young people's leisure patterns: testing social age, social gender, and linguistic capital hypotheses. *Journal of Youth Studies* [online]. 2016, 20(2), 180-199 [cit. 2017-03-05]. ISSN 1367-6261. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13676261.2016.1206863>
26. MALÍKOVÁ, E., 2011. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vydání. Praha: Grada. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.
27. MATOUŠEK, O., 2012. *Základy sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál. 309 s. ISBN 978-80-262-0211-0.
28. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vydání. Praha: Grada. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
29. MLÝNKOVÁ, J., 2011. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vydání. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.
30. NOVÁKOVÁ, R., 2008. *Pečovatelsví I.: učební text pro studenty oboru Sociální péče - pečovatelská činnost*. 1. vydání. Praha: Triton. 119 s. ISBN 978-80-7387-085-0.
31. NOVÝ, I.; SURYNEK, A., 2006. *Sociologie pro ekonomy a manažery*. 2. přeprac. a rozš. vydání. Praha: Grada. 288 s. ISBN 80-247-1705-0.
32. POKORNÁ, A., 2008. *Efektivní komunikační techniky v ošetrovatelství*. 2. přeprac. vydání. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně. 100 s. ISBN 978-80-7013-466-5.
33. *Posuzování zdravotního stavu pro účely jednotlivých sociálních systémů od I. I. 2014* [online]. Praha: MPSV [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/16982/posuzovani_zdravi_2014.pdf
34. SAK, P.; KOLESÁROVÁ, K., 2012. *Sociologie stáří a seniorů*. 1. vydání. Praha: Grada. 225 s. ISBN 978-80-247-3850-5.
35. SVOBODOVÁ, K., 2005. *ANALÝZA: Stárnutí populace podle výsledků projekce ČSÚ*. [online]. Praha: Demografické informační centrum [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=34
36. ŠTĚPANÍK, J., 2003. *Umění jednat s lidmi. Cesta k úspěchu*. 1. vydání. Praha: Grada. 152 s. ISBN 80-247-0530-3.
37. ŠVARŤÍČEK, R. et al., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

38. TOŠNEROVÁ, T., 2002. *Ageismus: průvodce stereotypy a mýty o stáří*. 1. vydání. Praha: Ambulance pro poruchy paměti. 45 s. ISBN 80-238-9506-0.
39. VENGLÁŘOVÁ, M., 2007. *Problematické situace v péči o seniory. Příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2170-5.
40. VILLAR, F.; GIULIANI, M., F.; SERRAT, R.; CURCIO, C., L.; LOPES, A.; MALDONADO, M., L., M.; OLIVEIRA, R., C., 2017. Gerontological training programs offered by Latin American universities: Number, characteristics, and disciplinary contents. *Educational Gerontology* [online]. 1-10 [cit. 2017-03-05]. ISSN 0360-1277. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07481187.2017.1281032>
41. VURM, V. et al., 2007. *Vybrané kapitoly z veřejného a sociálního zdravotnictví*. Vyd. 1. Praha: Triton. 125 s. ISBN 80-725-4997-9.
42. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, 2006. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 127 a 34. ISSN 1211-1244.
43. Zákon č. 189/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., a zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, 2016. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 72, s. 3018-3021. ISSN 1211-1244.
44. ZHANG, W.; FENG, Q.; LACANIANTA, J.; ZHEN, Z., 2017. Leisure participation and subjective well-being: Exploring gender differences among elderly in Shanghai, China. *Archives of Gerontology and Geriatrics* [online]. 69, 45-54 [cit. 2017-03-05]. ISSN 01674943. Dostupné z: [http://www.aggjournal.com/article/S0167-4943\(16\)30239-4/abstract](http://www.aggjournal.com/article/S0167-4943(16)30239-4/abstract)

15 Seznam příloh a obrázků

Příloha 1: Otázky, které byly v rozhovoru každému účastníkovi položeny

Příloha 2: Přepis rozhovorů

Příloha 3: Barthelův test soběstačnosti

16 Seznam zkratk

OSSZ – okresní správa sociálního zabezpečení

17 Přílohy

Příloha č. 1: Otázky, které byly v rozhovoru každému účastníkovi položeny

1. Kde momentálně žijete (město, byt/dům, s kým)?
2. Navštěvujete Českou poštu, úřad práce, městský úřad nebo okresní správu sociálního zabezpečení? Chodíte na nákupy? Jak často?
3. Byli pracovníci institucí ochotni Vám pomoci, nebo jste se setkal/a s negativní zkušeností – neochotou od pracovníků výše uvedených institucí?
4. Jaký je Váš názor na postavení seniorů ve společnosti a ovlivnění Vaší osobou? Myslíte si, že máte nějaké výhody?
5. Byl/a jste někdy uživatelem sociálních služeb? Jakých, z jakého důvodu a kde?
6. Máte ve svém městě/okolí nějaké zařízení sociálních služeb? Myslíte si, že by jich v této lokalitě mohlo být více?
7. Navštěvujete nějaké sociální zařízení za účelem sociálně aktivizačních programů, popřípadě jaké a kde se nachází? Jaké jsou Vaše volnočasové aktivity?
8. Považujete se za samostatného jedince nebo jste odkázán/a na pomoc rodiny v případě zařizování osobních záležitostí?
9. Pobíráte příspěvek na péči nebo jiné benefity (starobní důchod apod.)?
10. Kde byste v případě své nesoběstačnosti chtěl/a strávit zbytek svého života?

Příloha č. 2: Přepis rozhovorů

Rozhovor č. 1:

Komunikační partner, věk: Anna, 65 let

Rodinný stav: vdova

Počet dětí: 1

Kde momentálně žijete (město, byt/dům, s kým)?

„Teď momentálně žiju v Třeboni v rodinném domě spolu s dcerou, zetěm a dvěma vnoučaty - klukem a holkou. Máme dvougenerační rodinný domek se zahradou a s bazénem. V Třeboni jsem se ale nenarodila. Pocházím z Dolního Bukovska, což je na Šumavě. Do Třeboně jsem se přistěhovala před 45 lety, kdy jsem poznala svého manžela Adolfa. Do roku 2010 jsme zde žili s manželem a o víkendech nás navštěvovala naše jediná dcera s rodinou. Poté, co můj muž v roce 2009 tragicky zemřel, jsem bydlela v domě sama. Pak jsem ale upadla a zlomila jsem si nohu a nemohla jsem se o sebe starat, proto se dcera s rodinou v roce 2010 rozhodla přestěhovat se sem ke mně do domu a od té doby tu žijeme společně.“

Navštěvujete Českou poštu, úřad práce, městský úřad nebo okresní správu sociálního zabezpečení? Chodíte na nákupy? Jak často?

„Než jsem si zlomila nohu, tak jsem si všude dojížděla na kole sama. Dojížděla jsem si sama k doktorce, na nákup, na poštu nebo ke známým. Na poštu jsem nikdy moc nechodila. Protože beru invalidní důchod, vozí mě zeť nebo vnoučata každý dva roky právě na tu okresní správu sociálního zabezpečení, kvůli posouzení invalidity, jestli se jakoby můj stav nezlepšil. Na městský úřad jsem také jezdila, a to pro průkazku o tom, že jsem jakoby invalidní, aby mě mohli vozit autem a stát na těch vozíčkářích. Momentálně jsem ale závislá na pomoci rodiny. Jsem po nepovedené výměně kolenního kloubu, takže jsem ráda, že si dojdu sama po bytě na záchod. Cokoliv, co může dcera vyřídit bez mojí přítomnosti, zařizuje právě ona.“

Byli pracovníci institucí ochotni Vám pomoci, nebo jste se setkal/a s negativní zkušeností – neochotou od pracovníků výše uvedených institucí?

„Jak kde. Třeba na úřadě pracuje moje kamarádka z našeho Klubu Mája, takže ta je na mě příjemná vždy. Ale na okresní správě sociálního zabezpečení jsou skoro vždy

protivný, asi proto, že jsem stará bába, nebo zrovna nemají svůj den. Všimla jsem si, že na mladší lidi jsou nepříjemný taky, hlavně na ty víte co, ty nebilý.“

Jaký je Váš názor na postavení seniorů ve společnosti a ovlivnění Vaší osobou?

Myslíte si, že máte nějaké výhody?

„Já si myslím, že docela se o nás o seniory stát zajímá. Navýšili nám v lednu důchody. A co se týká těch výhod, tak si myslím, že jich je docela dost. Třeba slevy na jízdném, nižší vstupné na zámcích nebo hradech. No já to sama neovlivním, ale myslím si, že nějakým způsobem to půjde ovlivnit, třeba tím, že si budou senioři stěžovat. Využívám tarif pro seniory.“

Byl/a jste někdy uživatelem sociálních služeb? Jakých, z jakého důvodu a kde?

„Nebyla, a to ani tehdy, kdy jsem si zlomila tu nohu. Velký problém je u nás pes, takže dcera se bojí, aby jim náhodou neublížil a zatím ji ani nepotřebuju. Ale uvažuji jednou o tom, kdybych zůstala ležet, chtěla bych do nějakého ústavu, abych nebyla přítěží pro svou dceru. Víš, on i tebe pustí dovnitř, ale ven s tebou musí někdo jít, protože se párkrát stalo, že nepustil lidi ven. Akorát k nám chodila pečovatelka z domácí péče, kvůli převazu nohy.“

Máte ve svém městě/okolí nějaké zařízení sociálních služeb? Myslíte si, že by jich v této lokalitě mohlo být více?

„Ano. V Třeboni je jich několik. Asi 450 metrů od našeho domu je domov pro seniory, vím to, protože, jsem tam asi před 15 lety pracovala. Pak je tu pečovatelská služba s pečovatelským domem, pak tu máme charitu a to je asi tak všechno, jo vlastně teď u pošty je nějaká služba týkající se umírajících. No, já si myslím, že by zde mohl být ještě jeden dům pro seniory, slyšela jsem totiž, že na tenhle, co tu je, je čekací doba až 3 roky, než se uvolní místo.“

Navštěvujete nějaké sociální zařízení za účelem sociálně aktivizačních programů, popřípadě jaké a kde se nachází? Jaké jsou Vaše volnočasové aktivity?

„Ne, už nenavštěvuji, protože si vystačím s aktivitami sama. Ještě ale před rokem, než jsem měla problém s tím mým kolenem, jsem jako členka Klubu Mája připravovala výstavy, maškarní pro děti, dětský den pro děti a podobně. Také jsem byla členkou místních zahrádkářů.“

Když jsem ještě byla ok, tak jsem opečovávala svou zahrádku a chodila na procházky se sousedkou. Poslední rok, co skoro pořád musím ležet, začala jsem plést, háčkovat, více luštit křížovky a hlavně hodně čtu. Podívám se také ráda na televizi na seriály.“

Považujete se za samostatného jedince nebo jste odkázán/a na pomoc rodiny v případě zařizování osobních záležitostí?

„Ted' už jsem odkázána na pomoc rodiny, ale doufám, že po operaci toho kolene, která mě čeká někdy v březnu, budu moct aspoň chodit na ty procházky.“

Pobíráte příspěvek na péči, nebo jiné benefity (starobní důchod apod.)?

„Pokud se jedná o důchod, tak ty беру dva. Беру invalidní důchod a k tomu vdovský důchod. Ještě pobírám příspěvek na mobilitu.“

Kde byste v případě své nesoběstačnosti chtěl/a strávit zbytek svého života?

„Přála bych si ho strávit doma se svou rodinou, ale vím, že pokud by jsem se stala ležákem, nechtěla bych, aby moje rodina tím trpěla, takže bych pak radši strávila v nějakém ústavu.“

Rozhovor č. 2:

Komunikační partner, věk: Marie, 72

Rodinný stav: vdova

Počet dětí: 3

Kde momentálně žijete (město, byt/dům, s kým)?

„V současnosti bydlím v Třeboni, v rodinném domku s dcerou, jejím přítelem a se 3 vnoučaty - dvě holky a kluk. Bydlím v rodinném domě, který má dvě patra a já obývám horní část, součástí domu je velká zahrada s ovocnými stromy a skleníkem. V tomto domě bydlím skoro 50 let, stavěl ho můj tatínek.“

Navštěvujete Českou poštu, úřad práce, městský úřad nebo okresní správu sociálního zabezpečení? Chodíte na nákupy? Jak často?

„To víš, že navštěvuji, i když je pravda, že třeba jen jednou za měsíc. Na úřad chodím tehdy, když je to nutný nebo když tam něco potřebuji, například včera jsem tam byla zaplatit popelnice a poplatek za psa. Na menší nákup chodím jednou za tři až čtyři dny.“

Byli pracovníci institucí ochotni Vám pomoci, nebo jste se setkal/a s negativní zkušeností – neochotou od pracovníků výše uvedených institucí?

„Ale jo. Taky už jsem starší člověk, takže mi třeba pomáhají skrz vyplnění některých formulářů. S negativním přístupem jsem se nikdy nesečkala možná proto, že se snažím být taky příjemná a nestěžuji si tam jak někteří důchodci.“

**Jaký je Váš názor na postavení seniorů ve společnosti a ovlivnění Vaší osobou?
Myslíte si, že máte nějaké výhody?**

„Co se týká našeho postavení, tak si myslím, že jsme spíš pro stát přítěž. A to hlavně proto, že stále slýchám v televizi a rádiu, jak seniorům zvedli důchod, ale málokdo už řekne, že tím, že se zvedl důchod, se zvedly i ceny. Ovlivnit to asi jde, ale vůbec nevím jak, tohle jsou politický věci a názor nás je nezajímá. Zajímá je to pouze ve volebním období a pak sliby stejně nesplní. Výhody asi máme v tom, že máme snížené jízdné v autobusech, od vnoučat vím, že třeba senioři v ČB, kterým je více jak 70 let, tak mají jízdné v městské dopravě zdarma. Já výhody využívám na různé kulturní akce.“

Byl/a jste někdy uživatelem sociálních služeb? Jakých, z jakého důvodu a kde?

„Ne, nikdy jsem tyto služby nevyužívala a ani se zatím nechystám.“

Máte ve svém městě/okolí nějaké zařízení sociálních služeb? Myslíte si, že by jich v této lokalitě mohlo být více?

„No, v Třeboni nějaký takový zřízení je, ale propagace není žádná. Myslím, že je tu charita, pak je zde ta pečovatelská služba a u hřbitova je domov důchodců. Jestli by jich tu mělo být víc, tak to ti popravdě řeknu, že nevím, protože, když to nepotřebuji, tak se o to nezajímám.“

Navštěvujete nějaké sociální zařízení za účelem sociálně aktivizačních programů, popřípadě jaké a kde se nachází? Jaké jsou Vaše volnočasové aktivity?

„Nenavštěvuji, mám zálib až až. V zimě luštím křížovky, když je venku hezký počasí, trávím ¾ dne venku, jezdím na kole, jezdím po výletech, okopávám záhony, takže já aktivity v tomto zařízení vyhledávat nemusím.“

Považujete se za samostatného jedince nebo jste odkázán/a na pomoc rodiny v případě zařizování osobních záležitostí?

„Považuji se za plně samostatného člověka. Uvařím si nebo si něco upeču, zatopím, uklidím si, postarám se o vnoučata, obstarám slepice a králíky, dojedu si na kole na nákup, když potřebuji něco si vyřídit, tak si to sama taky vyřídím.“

Pobíráte příspěvek na péči, nebo jiné sociální benefity (starobní důchod apod.)?

„Beru akorát starobní důchod a k tomu vdovský důchod.“

Kde byste v případě své nesoběstačnosti chtěl/a strávit zbytek svého života?

„Chtěla bych asi být doma, no, a kdyby to nešlo, tak třeba v domově důchodců.“

Rozhovor č. 3:

Komunikační partner, věk: Jaroslava, 64

Rodinný stav: vdaná

Počet dětí: 2

Kde momentálně žijete (město, byt/dům, s kým)?

„Už to budou 2 roky, co bydlíme s manželem v panelovém bytě 3+1 kousek od Penny marketu. S manželem bydlíme sami, ale navštěvujeme naše děti a ony navštěvují zase nás. Dříve jsme bydleli v rodinném domku, který jsme napůl přenechali našim dvěma dětem hlavně z toho důvodu, že pro nás byl domek již velký a nevyužitý.“

Navštěvujete Českou poštu, úřad práce, městský úřad nebo okresní správu sociálního zabezpečení? Chodíte na nákupy? Jak často?

„Navštěvuji všechny instituce, co jsi mi tu vyjmenovala. Na poštu chodím tak jednou nebo dvakrát za měsíc, a to hlavně proto, že tam chodím ukládat peníze. Na okresní správě sociálního zabezpečení jsem byla naposled, když jsem podávala žádost o důchod, do kterého bych měla nastoupit letos v dubnu. Na úřad práce občas chodím, protože tam mám známé, ale to asi nemyslíš. No a na městský úřad chodím, když je potřeba, chystám se tam příští týden, protože mi propadne občanka. Na nákupy chodím každý den, a to pro pečivo. Na větší nákupy jezdíme autem o víkendu.“

Byli pracovníci institucí ochotni Vám pomoci, nebo jste se setkal/a s negativní zkušeností – neochotou od pracovníků výše uvedených institucí?

„Příjemný se vysloveně říct nedá. Přijde mi, že se chovali tak, jak se asi musí chovat, to znamená slušné bavení a nucený úsměv.“

Jaký je Váš názor na postavení seniorů ve společnosti a ovlivnění Vaší osobou? Myslíte si, že máte nějaké výhody?

„Já si myslím, že postavení zde nemáme skoro žádné. Už jen proto, že stát a politici dovolí, aby někteří senioři pomalu skončili na ulici. Vem si fakt, když budu brát důchod 10 000, tady zaplatím 7 000 za nájem, tak mi zbudou 3 000 na jídlo, léky a nějaké mé pohledávky, tak co je to za život. Tak kde pak je ten stát s tou otevřenou náručí? Nikde, oni radši cpou té nebilé menšině. I když bychom dávali jako senioři petice, tak se stejně nic nestane, takže si myslím, že to nejde ovlivnit. Výhody, no, asi máme. Já využiji třeba slevy do divadla nebo do kina, také využiji výhody mobilních operátorů, a protože ráda jezdím na výlety, tak využiji i slevy na jízdném.“

Byl/a jste někdy uživatelem sociálních služeb? Jakých, z jakého důvodu a kde?

„Zatím ne. Ale s manželem uvažujeme o tom, že bychom si přes pečovatelskou službu zařídili obědy, protože to vyjde levněji, než kdybych to vařila doma sama.“

Máte ve svém městě/okolí nějaké zařízení sociálních služeb? Myslíte si, že by jich v této lokalitě mohlo být více?

„Jsou tu dva pečovatelské domy, domov pro seniory, charita, pečovatelská služba a hospic. Pak je tu chráněné bydlení pro znevýhodněné ženy. Myslím si, že ano a místo zimního stadionu by mělo město investovat do vybudování klidně i menšího domu pro seniory, nebo nějaké služby, kam by mohli senioři docházet přes den.“

Navštěvujete nějaké sociální zařízení za účelem sociálně aktivizačních programů, popřípadě jaké a kde se nachází? Jaké jsou Vaše volnočasové aktivity?

„Zatím nevyhledávám, jsem členkou Klubu Mája a aktivit mám dost. Sportuji, zajdu do kina nebo divadla, háčkuji, baví mne sudoku.“

Považujete se za samostatného jedince nebo jste odkázán/a na pomoc rodiny v případě zařizování osobních záležitostí?

„Považuji, jsem samostatná ve všem.“

Pobíráte příspěvek na péči, nebo jiné sociální benefity (starobní důchod apod.)?

„Ještě neberu žádný důchod, ale od března budu brát starobní.“

Kde byste v případě své nesoběstačnosti chtěl/a strávit zbytek svého života?

„Chtěla bych se vrátit zpět do domu a byla bych ráda, kdyby mne děti zabezpečily.“

Rozhovor č. 4:

Komunikační partner, věk: František, 56

Rodinný stav: ženatý

Počet dětí: 2

Kde momentálně žijete (město, byt/dům, s kým)?

„Teď bydlím spolu s mojí ženou v řadovém domě v Třeboni. Ale ani já ani má žena odtud nepocházíme. Já pocházím z Prahy a má žena pochází z Kolína. Co se týká našeho nynějšího bydlení, tak jej má žena dostala darem od svého táty. Když naše děti studovaly, tak tu bydlely s námi, pak se ale přestěhovaly do svého. Protože bydlíme v „lukrativní“ části Třeboně, a jak známo, je Třeboň turistická, rozhodli jsme se, že

budeme v dolní části domu poskytovat ubytovací služby a právě teď čekáme na vyjádření, zda nám to povolí.“

Navštěvujete Českou poštu, úřad práce, městský úřad nebo okresní správu sociálního zabezpečení? Chodíte na nákupy? Jak často?

„Ano, chodím jak na poštu, tak na městský úřad i úřad práce. Na OSSZ jsem byl vždy jako doprovod. Když bys to chtěla podrobněji, tak jednou za měsíc určitě navštívím minimálně jednu z výše uvedených institucí. Na nákupy samozřejmě chodím, ale jednou za týden pro nezbytné potraviny.“

Byli pracovníci institucí ochotni Vám pomoci, nebo jste se setkal/a s negativní zkušeností – neochotou od pracovníků výše uvedených institucí?

„Ano a to se divím, protože ne pokaždé jsem na ně příjemný já, hlavně když mi na poště říkají, že to nejde. S neochotou jsem se zatím neseťkal, ale s protivnou úřednicí konkrétně na městském úřadě (dopravní oddělení) jsem se setkal několikrát a tam, kde se dělají občanky, také moc milé úřednice nesedí.“

Jaký je Váš názor na postavení seniorů ve společnosti a ovlivnění Vaší osobou? Myslíte si, že máte nějaké výhody?

„Asi budu skeptický, ale já si myslím, že někteří senioři jsou akorát přítěží pro společnost. Mezi námi, já na ně celý život dělal a oni maj stejně furt nějaké blbé kecy, jací jsou chudáci, že nic nezvládají. Vzpomínám si na mou tchyni, ta taky pomalu brečela, že má málo peněz a pak utrácela za hadry a boty. Ovlivnit by to šlo, ale pouze za předpokladu, že by se někdo zajímal. No, jako důchodce bych si přál nějaké výhody, třeba bych uvítal nižší nájemné.“

Byl/a jste někdy uživatelem sociálních služeb? Jakých, z jakého důvodu a kde?

„Nebyl a co jsem slyšel od známých, nechovají se tam zrovna moc dobře. Takže pokud bych chtěl nějakou službu využít, tak jedině nějakou, která přijde k nám domů.“

Máte ve svém městě/okolí nějaké zařízení sociálních služeb? Myslíte si, že by jich v této lokalitě mohlo být více?

„Přestože bydlíme v Třeboni přes 10 let, tak o tomhle přehled nemám. Snad jen vím, že je tady domov pro seniory, který je blízko nových lázní, a pečovatelská služba a asi i charita, když tu jsou ty žluté charitativní kontejnery na oblečení. Mezi námi nikdo své sociální služby tady neprezentuje, nikdy jsem ve schránce nenašel letáčky, možná se jednou za čas objeví něco v našich Třeboňských novinách. Proto ti ani nedokážu odpovědět na to, jestli jich tu je hodně nebo málo.“

Navštěvujete nějaké sociální zařízení za účelem sociálně aktivizačních programů, popřípadě jaké a kde se nachází? Jaké jsou Vaše volnočasové aktivity?

„Ne, nenavštěvuji a jak jsem řekl před tím, žádné se tu neprezentují, a abych si jen tak sedl k počítači a hledal zrovna tohle, když o to nemám zájem... Mou největší volnočasovou aktivitou bude vnouče, které se má v květnu narodit. Jinak čas také trávím na zahradě, doma posiluji.“

Považujete se za samostatného jedince nebo jste odkázán/a na pomoc rodiny v případě zařizování osobních záležitostí?

„Jsem samostatný. Vše si zařídím sám. Nakoupit si dojedeme, o domácnost se taky postarám. Jsme s manželkou oba aktivní lidé, kteří se nebojí jak zimních, tak letních sportů.“

Pobíráte příspěvek na péči, nebo jiné sociální benefity (starobní důchod apod.)?

„No, já nejsem vlastně typický důchodce. Tím, že jsem voják z povolání, tak беру výsluhu a jsem doma.“

Kde byste v případě své nesoběstačnosti chtěl/a strávit zbytek svého života?

„Doma s manželkou a dětmi. Naše děti nám vždy slibovaly, že se o nás postarají a nikdy nedovolí, abychom skončili v nějakém domově pro důchodce nebo v ústavu, tak snad to tak i bude.“

Rozhovor č. 5:

Komunikační partner, věk: Hana, 57

Rodinný stav: vdova

Počet dětí: 1

Kde momentálně žijete (město, byt/dům, s kým)?

„V současné době žiju se svým synem v bytě 4+1, který zde bydlí se svou přítelkyní a 2letým vnoučkem. Já obývám jeden pokoj a syn s přítelkyní zbytek. Syn si mě vzal domů poté, co jsem upadla ze schodů v pečovatelském domě a zlomila jsem si krček. Protože je Verča na rodičovské dovolené, a je vystudovaná zdravotní sestra, domluvili se, že se o mě zatím postarají, abych nemusela na LDN nebo do Dačic na tu rehabilitaci. Na můj nátlak, že jim nechci překážet, nakonec podali žádost do domova pro seniory, tak čekám, až se uvolní místo.“

Navštěvujete Českou poštu, úřad práce, městský úřad nebo okresní správu sociálního zabezpečení? Chodíte na nákupy? Jak často?

„Momentálně nikam nechodím, jsem schopná doplazit se pouze na WC.“

Byli pracovníci institucí ochotni Vám pomoci, nebo jste se setkal/a s negativní zkušeností – neochotou od pracovníků výše uvedených institucí?

„Já když jsem tam chodila, tak byli vždy příjemný. Akorát si pamatuji, že když jsem byla naposledy na městském úřadě, tak tam byla strašně nepříjemná úřednice.“

Jaký je Váš názor na postavení seniorů ve společnosti a ovlivnění Vaší osobou? Myslíte si, že máte nějaké výhody?

„No tak to nevím, zda ti odpovím přesně na otázku. Nevím, jak bych popsala postavení seniorů ve společnosti, já jsem vždycky říkala, že seniorům se neustále ustupuje. Když jsem šla k doktorovi, vždy měli přednost ti nejstarší, i když já tam seděla dřív než oni, když jsem šla na nákup, vždy mě senioři předbíhali, říkala jsem si, že snad mohou minutu počkat, že na rozdíl ode mě nechvátají. Taky záleží na tom, jak lidé prezentují seniory, třeba v médiích. Asi se vše ovlivnit nedá, ale něco se muselo stát, někdo musel za nás orodovat, když se zvýšily loni dávky a letos důchody. Výhody já teď neřeším, protože se nikam nedostanu. Ale třeba mám výhodný tarif.“

Byl/a jste někdy uživatelem sociálních služeb? Jakých, z jakého důvodu a kde?

„Byla. Než si mě vzal syn, bydlela jsem v pečovatelském domě tady v Třeboni u městské knihovny a využívala jsem služeb pečovatelské služby Ledax - dovoz obědů, doprovod k lékaři, nakupování a praní. Tak nějak doufám, že se uvolní místo a budu bydlet v domově pro seniory.“

Máte ve svém městě/okolí nějaké zařízení sociálních služeb? Myslíte si, že by jich v této lokalitě mohlo být více?

„Tak o tomhle si myslím, že mám přehled. Já sice se pohybuji pouze na vozíčku, ale jinak jsem velmi moderní senior (smích). Sehnali mi notebook, takže brouzdám po internetu, a když se mi stal ten úraz, bylo první, co jsem hledala, „sociální služby Třeboň a okolí“. V Třeboni je jich dokonce několik. Tak první je LEDAX, což je pečovatelská služba, pak je tu domov pro seniory, asi před dvěma roky vznikla zde hospicová péče, pak nevím, zda to tam patří, ale paní Kuchyňková má domácí péči, a pak je nově postavené chráněné bydlení pro postižené ženy.

A jestli by jich tu mělo být více? Můj názor to stejně nezajistí, ale myslím si, že proč ne, když chtějí vybudovat školky na vesnicích, tak by mohlo být i víc zařízení pro seniory.“

Navštěvujete nějaké sociální zařízení za účelem sociálně aktivizačních programů, popřípadě jaké a kde se nachází? Jaké jsou Vaše volnočasové aktivity?

„Ted' už ne, ale když jsem byla v tom pečovatelském domě, navštěvovala jsem akce organizované právě tou pečovatelskou službou. Luštím ráda křížovky, občas si přečtu pěknou knížku nebo sleduji televizi.“

Považujete se za samostatného jedince nebo jste odkázán/a na pomoc rodiny v případě zařizování osobních záležitostí?

„Hrozně bych chtěla, abych ti mohla odpovědět, že jsem soběstačná. Bohužel to tak ale není. Jsem odkázána alespoň částečně na pomoc Verči a Honzika.“

Pobíráte příspěvek na péči, nebo jiné sociální benefity (starobní důchod apod.)?

„Ano, pobírám invalidní důchod pro III. stupeň, a proto беру stále ještě vdovský důchod. Beru taky ten příspěvek na mobilitu, ty 400 Kč za měsíc. A od prosince беру příspěvek na péči - těžká závislost.“

Kde byste v případě své nesoběstačnosti chtěl/a strávit zbytek svého života?

„Já ti to řeknu upřímně, říkala jsem to už i Honzíkovi s Verčou. Kdybych se měla stát ležákem, který by jedl kašovitou stravu, radši bych si sáhla na život, než abych byla někomu přítěží.“

Rozhovor č. 6:

Komunikační partner, věk: Marie, 78

Rodinný stav: vdova

Počet dětí: 3

Kde momentálně žijete (město, byt/dům, s kým)?

„Momentálně žiji v Domově pro seniory v Třeboni. Je to dvoupatrový dům, který obývá kolem 60 lidí. Já spím a vlastně i bydlím ve dvoulůžkovém pokoji s balkonem. Bohužel nejsem na pokoji sama, jak bych si já přála. Jsem tu s paní, která nemluví, sama si nic neudělá, takže společník k ničemu. Ale umím si to tu udělat hezké, na balkoně mám stolek s židlemi, na zdi spoustu fotek rodiny (děti, vnoučata i pravnoučata), na parapetu mé milované orchideje a TV. V domově seniorů jsem již 5. rokem.“

Navštěvujete Českou poštu, úřad práce, městský úřad nebo okresní správu sociálního zabezpečení? Chodíte na nákupy? Jak často?

„Nenavštěvuji žádné instituce, už jen proto, že mne neposlouchají nohy. Všechno tohle zajišťuje naše Míša (sociální pracovnice). Chodí na poštu, vyřizuje peníze, obstarává nákupy.“

Byli pracovníci institucí ochotni Vám pomoci, nebo jste se setkal/a s negativní zkušeností – neochotou od pracovníků výše uvedených institucí?

„Co jsem v domově, tak jsem nikde nebyla. Jinak na starý lidi jsou vždycky protivný.“

Jaký je Váš názor na postavení seniorů ve společnosti a ovlivnění Vaší osobou? Myslíte si, že máte nějaké výhody?

„Já si myslím, že tím, jak stárnem, tak se přestáváme přizpůsobovat dnešní moderní společnosti, dřív bylo normální, že staří lidé zůstávali a umírali doma obklopeni svou rodinou a dnešní doba na to není přizpůsobená, myslím tím, že dneska se nevyplatí mít starého člověka doma, protože mladí si berou hypotéky, a kdyby měli zůstat s rodiči doma, ztratí příjem. I když se snaží „někdo“ o ovlivnění, pokud nemá moc, tak se stejně nic nestane. Výhody seniori ovšem mají, třeba slevy nebo různé příspěvky. Největší výhodou je samozřejmě volný čas.“

Byl/a jste někdy uživatelem sociálních služeb? Jakých, z jakého důvodu a kde?

„Tak jsem teď uživatelem, ne? Jmenuje se to Domov pro seniory Třeboň, je to v Třeboni vedle hřbitova, tomu se někdy s dcerou smějeme, a když jsme venku, říkáme, že je to vyhlídka do budoucna. A jsem tady proto, že už jsem se nedokázala postarat částečně o sebe a o domek na vesnici (topení).“

Máte ve svém městě/okolí nějaké zařízení sociálních služeb? Myslíte si, že by jich v této lokalitě mohlo být více?

„Domov seniorů, ve kterém bydlím, a pak vím, že je tu pečovatelská služba, protože o ní jsme prvně uvažovali. Asi ano. Myslím si, že by tu mohlo jich být více proto, že je o tyto služby tady zájem.“

Navštěvujete nějaké sociální zařízení za účelem sociálně aktivizačních programů, popřípadě jaké a kde se nachází? Jaké jsou Vaše volnočasové aktivity?

„V domově máme přímo aktivizační pracovníci a svou aktivizační dílnu. Myslím si, že máme aktivit dost. Ke každému období máme nějakou aktivitu. Na Velikonoce pečeme beránky nebo mazance, háčkujeme vajíčka. Na Vánoce pečeme vánočky a cukroví. Jinak také v dílně vyšíváme, šijeme kabelky, které prodáváme. Zaměřujeme se i na jemnou

motoriku. Také máme místnost, kde se nachází velká televize, kde nám pouští filmy, je zde počítač s internetem a rotoped a masážní lehátko. Další aktivitou jsou pak naši mazlíčci - králik Pepa a Sandra, papoušci a morče. Sama ráda čtu, háčkují ponožky nebo luštím.“

Považujete se za samostatného jedince nebo jste odkázán/a na pomoc rodiny v případě zařizování osobních záležitostí?

„Tak já si myslím, že samostatná jsem, akorát mi musí někdo nakoupit.“

Pobíráte příspěvek na péči, nebo jiné benefity (starobní důchod apod.)?

„Mám příspěvek na péči, ten největší, co jde. Také беру starobní důchod.“

Kde byste v případě své nesoběstačnosti chtěl/a strávit zbytek svého života?

„Já svůj zbytek života strávím tady v domově. I když neříkám, že bych nechtěla být doma s dětmi, vnoučaty, avšak nechci jim přidělovat starosti.“

Rozhovor č. 7:

Komunikační partner, věk: Alžběta, 81

Rodinný stav: vdova

Počet dětí: 1

Kde momentálně žijete (město, byt/dům, s kým)?

„Tak teď už třetím rokem bydlím v domově pro seniory. Bydlím se svou spolubydlicí, se kterou je docela sranda. Alespoň nemám pocit, že jsem sama, i když mě dcera o víkendech navštěvuje. Ale docela se mi tu líbí, dobře tu vaří, nemusím se o nic starat. Dřív jsem bydlela s manželem v domku, ale co s domkem, když je tam člověk sám a dcera má svoje.“

Navštěvujete Českou poštu, úřad práce, městský úřad nebo okresní správu sociálního zabezpečení? Chodíte na nákupy? Jak často?

„Tak zrovna tyhle instituce nenavštěvuji, tyto věci mi obstarává buď dcera, nebo Míša, naše sociální pracovnice. Ale jelikož jsem schopná chodit a docela aktivní člověk, tak si dojdu sama třeba i pro noviny nebo nějakou tu sladkost, takže chodím vlastně na nákup.“

Byli pracovníci institucí ochotni Vám pomoci, nebo jste se setkal/a s negativní zkušeností – neochotou od pracovníků výše uvedených institucí?

„Řídím se heslem: „Jak ty ke mně, tak já k tobě“. Když na mě bude někdo milý, budu se také snažit být v pohodě. Když protivný a neochotný, tak já taky, ale většinou jsou příjemný.“

Jaký je Váš názor na postavení seniorů ve společnosti a ovlivnění Vaší osobou? Myslíte si, že máte nějaké výhody?

„Já si myslím, že jde o samotného člověka. Přeci jenom, když je senior schopný, tak je i pro společnost perspektivnější, když někdo jako já bydlí v důchodku, bere invalidní důchod a příspěvek na péči, tak stát musí vynaložit na nás nějaké finance.

Já to rozhodně neovlivním, ale mohli by to ovlivnit mladí. Myslím to tak, že by měli dát mladým lidem možnost nebát se rodit více dětí, protože porodnost je nízká. Výhoda je pro mě volný čas, slevy.“

Byl/a jste někdy uživatelem sociálních služeb? Jakých, z jakého důvodu a kde?

„Než jsem začala bydlet tady v domově, tak jsem využívala nějakou dobu pečovatelskou službu LEDAX v Třeboni, hlavně donášku obědů, protože se mi nevyplatilo si vařit jen pro sebe, a když byly svátky, tak jsem je využila na domácí úklid, protože dcera zrovna nemohla. Teď jsem v domově pro seniory tady v Třeboni. Hlavním důvodem bylo to, že jsem se nemohla dlouho vyrovnat se smrtí manžela a s tím souviselo i to, že jsem nebyla schopná se starat o barák a dcera ho nechtěla, protože byl na vesnici.“

Máte ve svém městě/okolí nějaké zařízení sociálních služeb? Myslíte si, že by jich v této lokalitě mohlo být více?

„Tak v okolí je několik zařízení. Vím to, protože, jsme je hledali před těmi třemi lety. Je tu ta pečovatelská služba LEDAX, která je u knihovny, tenhle domov pro seniory, pak je tu charita a asi jich je tu více. Přesně nevím, kolik je tu sociálních zařízení, ale třeba mne mrzí, že tu není žádné centrum pro seniory, kam bychom si mohli jít popovídat.“

Navštěvujete nějaké sociální zařízení za účelem sociálně aktivizačních programů, popřípadě jaké a kde se nachází? Jaké jsou Vaše volnočasové aktivity?

„Jako takové zařízení nenavštěvuji, ale každý druhý den chodím do naší dílny, co máme v podkroví. Vede tam výtah, takže se tam sejdou i lidi, kteří nemohou chodit. Je to tam fajn, uděláme si tam kávu, většinou i máme nějakou buchtu. Já třeba ráda háčkuji a pletu. V dílně pak občas i pečeme, vytváříme dekorace na svátky. Dílna funguje dopoledne a odpoledne pak máme filmové dny. Dochází k nám také paní s pejskem,

cvičíme paměť a zpíváme. Když je pěkné počasí a teplo venku, chodíme na zahradu. Pak máme místnost s televizí. Vše se mi líbí a nevádí mi.“

Považujete se za samostatného jedince nebo jste odkázán/a na pomoc rodiny v případě zařizování osobních záležitostí?

„Tak, když si dojdu sama do nedaleké cukrárny, jsem asi samostatná. Né, dělám si srandu. Jsem samostatná, ale jak v jaké situaci. Osobní záležitosti nechávám na rodině. Třeba i domek jsem přepsala na dceru, abych pak nemusela nic kolem něj řešit, dcera má i právo na výběr peněz z vkladní knížky v případě pohřbu.“

Pobíráte příspěvek na péči, nebo jiné benefity (starobní důchod apod.)?

„Beru starobní důchod a mám i příspěvek na péči, ve 3. stupni.“

Kde byste v případě své nesoběstačnosti chtěl/a strávit zbytek svého života?

„Klidně i tady v domově, ale za přítomnosti nejbližších.“

Rozhovor č. 8:

Komunikační partner, věk: Jana, 70

Rodinný stav: vdova

Počet dětí: 1

Kde momentálně žijete (město, byt/dům, s kým)?

„Tak pokud vím, bydlím v Třeboni v domově pro seniory. Jsem tu už rok. Upřímně se mi tu vůbec nelíbí, a to proto, že jsem na pokoji s paní, která strašně chrápe a vůbec je strašná. Tenhle dům je taky strašný a zájem o nás žádný.“

Navštěvujete Českou poštu, úřad práce, městský úřad nebo okresní správu sociálního zabezpečení? Chodíte na nákupy? Jak často?

„Ne navštěvuji.“

Byli pracovníci institucí ochotni Vám pomoci, nebo jste se setkal/a s negativní zkušeností – neochotou od pracovníků výše uvedených institucí?

„Nedokážu odpovědět. Myslím si, že je to podle toho, jak se člověk vyspí.“

Jaký je Váš názor na postavení seniorů ve společnosti a ovlivnění Vaší osobou? Myslíte si, že máte nějaké výhody?

„Myslím si, že na nás stát slušně řečeno kašle. Sice nám čas od času zvednou výši dávek, ale proč třeba nezajistí to, aby mohl senior být doma s rodinou. Rozhodně si

myslím, že důchody v této zemi jsou směšné, léky drahé, pomůcky pro seniory také a procesy zdlouhavé. Tím, že jsme vstoupili do EU, tak se neovlivní nic. Výhody asi máme, ale máme i nevýhody. Výhody jsou třeba u slev na jízdné, na kulturní akce. Já nevyužívám.“

Byl/a jste někdy uživatelem sociálních služeb? Jakých, z jakého důvodu a kde?

„Jsem vlastně teďkom uživatelem DS v Třeboni, a to z důvodu sobeckosti mého vlastního syna. Prostě si mě nechtěl vzít do Německa, kde žije, a já jsem přišla o nohu, takže jsem přestala být schopná se o sebe starat. A on mě u sebe prostě nechce.“

Máte ve svém městě/okolí nějaké zařízení sociálních služeb? Myslíte si, že by jich v této lokalitě mohlo být více?

„Nevím a nezajímám se o to.“

Navštěvujete nějaké sociální zařízení za účelem sociálně aktivizačních programů, popřípadě jaké a kde se nachází? Jaké jsou Vaše volnočasové aktivity?

„Navštěvuji pouze aktivity, které nabízí tohle zařízení. Jiné aktivity nemám.“

Považujete se za samostatného jedince nebo jste odkázán/a na pomoc rodiny v případě zařizování osobních záležitostí?

„Jezdím na vozíčku a mám jen pravou nohu, takže v chůzi, koupání jsem nesamostatná.“

Pobíráte příspěvek na péči, nebo jiné benefity (starobní důchod apod.)?

„Beru invalidní důchod a příspěvek na péči ve 4. stupni.“

Kde byste v případě své nesoběstačnosti chtěl/a strávit zbytek svého života?

„Přála bych si strašně moc být se synem a vnoučaty, ale to se mi stejně nesplní.“

Příloha 3: Barthelův test soběstačnosti

Barthelův test základních všedních činností

(ADL – Activities of Daily Living)

Jméno pacienta:.....

Datum narození pacienta (věk):

	Činnost	Provedení činnosti	Bodové skóre*
1.	Příjem potravy a tekutin	samostatně bez pomoci s pomocí neprovede	10 5 0
2.	Oblékání	samostatně bez pomoci s pomocí neprovede	10 5 0
3.	Koupání	samostatně nebo s pomocí neprovede	5 0
4.	Osobní hygiena	samostatně nebo s pomocí neprovede	5 0
5.	Kontinence moči	plně inkontinentní občas inkontinentní trvale inkontinentní	10 5 0
6.	Kontinence stolice	plně inkontinentní občas inkontinentní trvale inkontinentní	10 5 0
7.	Použití WC	samostatně bez pomoci s pomocí	10 5

		neprovede	0
8.	Přesun lůžko – židle	samostatně bez pomoci s malou pomocí vydrží sedět neprovede	15 10 5 0
9.	Chůze po rovině	samostatně nad 50 m s pomocí 50 m na vozíku 50 m neprovede	15 10 5 0
10.	Chůze po schodech	samostatně bez pomoci s pomocí neprovede	10 5 0
Celkem			

Hodnocení stupně závislosti:**

ADL 4	0–40 bodů	vysoce závislý
ADL 3	45–60 bodů	závislost středního stupně
ADL 2	65–95 bodů	lehká závislost
ADL 1	96–100 bodů	nezávislý

* zaškrtněte jednu z možností

** zaškrtněte stupeň závislosti dle výsledku